Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 14 ЯНВАРЬ, 1989 ШУ. ★ № 6 (7665). ★ Мах 3 кеп.

«Красный молот» яхача заводе дикагIчарех цаI я № 12 йола цех. ДIадахача шера хIара бетта хIана дац аьнна, план тIехкхоачаш а еш, социалистически яхье цахаддаш хьалхалатташ хьаера из. ХIаьта XII пятилетка кхоалагIча шера декхарех 26 декабре лоархIайир цун коллектив.

Хьинаре къахьегаш ва укхаза бригадир В. Слепцов. Цо кулгалдеча болхлоша 110—115 процент кхоачашъю шоай план. Из деча доккха дакъа юкъехьу слесараша-сборщикаша А. Комарова, А. Волошина, кхычар.

Дика дIадоладаьд цеха коллективо ер шу а.

СУРТА ТIА: В. Слепцов, А. Комаров, А. Волошин.

И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА М. С. ГОРБАЧЕВА 1989 ШЕРА 10 ЯНВАРЕ КПСС ЦК ПЛЕНУМЕ ЯЬ ДОКЛАД

Новкъостий!

Тахан вай чакхйоаккхаш я вай парте исторечухь шийна тара кхы цхьаькха хинна йоаца Пленум. Мехка шерра дIа-са яьржача перестроечни процессашкара, советски общества демократизаци яргара, вай хIанз айхха кхоачашъе йолаьча политически система реформагара шийна чура хьабелгалъяьнна я Пленума повестка.

Из еча юкъа паччахьалкхен Iаьдала лакхерча органашта перестройка елга белгалдоахача политически реформа хьалхарча этапа лерхIарашка хьежжа мехка дIа-са яьржай СССР халкъа депутаташ харжара йола хоржамий кампани. Парти хоржамашка йода политически платформа хьавIаштIехьъяккха езаш да вай. Партега, советски халкъага КПСС ЦК дергдолча кхайкарала проект шуга дIаеннай, оаш ювцаргйолаш.

Кердача хоржама законо хьа ма яххара, вай Пленум декхарийла я партегара СССР халкъа депутаталла кандидаташ оттабен КПСС-гара СССР халкъа депутаташ харжара йолча хоржама комиссега регистраци е уж дIачубален. Уж дерригаш а, шоана ма гарра, геттара лоархIаме дешаш да. Доал деча партена санна, духхьал КПСС-а хинна ца Iеш, боккха лоархIам болаш да уж иштта общества политически система ерригача звеньяшта а.

I.

Хетаргахьа, динза даргдоаца хIама дац укх Пленуме хIанзарча хоржама кампане белгалонашта шерра аргументаци елга. Уж юъ-духхьала хьайоагIаш я перестройка наькъаш тIа гIолла мохк чакхбоалаш латтача, Советски паччахьалкхен исторе чура бехктокхамеча, хувцамаш деча этапера. Духхьал перестройкас хьахилийтай обществера хIанзара атмосфера, тIа-тIа дукхагIа хулаш латтача демократизаце, гласноста, къахьегамхой политически хьинар алсамдувлара йола атмосфера. Из цкъа-дале.

ШозлагIа-дале, дегIаахара кердача стадена чуеннай перестройка ше. Хьалха чакхъяьннача этапашка хьабелгалъяьккхаяр перестройка теории политикей, тIанийцаяр лоархIамегIа йола решенеш. ХIанз шоаш ма дарра вайна хьалхашка этгад перестройкагахьа вуга никъ практически кхоачашбара декхараш. Из — дIадахача шера баьча вай балха белгало, хIаьта кхы а боккхагIча боараме характерни хургья из карарча, 1989 шера. ТIаккха хIаьта перестройка хIанзарча этапо парти а Советаш а, общественни организацеши къахьегама коллективаши, еррига вай общество дIатIаюг, созидательни болх барах реальни хьахиннарашта мах бара керттера критери а хинна дIаоттача бехктокхама кердача боарамга. Иштта я. аргда аз. хIанзарча ханара лейтмотив.

Бакъда, дувцар вIалла а дац дIаяхача шерашка вай цхьаккха практически гIулакхаш даьдац яхилга. Цу тайппара иштта нийса хургьяц тIехьа тIайоагIача хана теоретически разработкаш ярца, оптимальни политически решенеш, балха керда формаши методаши лехарца вай хьашт долаш хилар лаьгIлургда яха вывод а. А, дувцилга а доацаш. вIалла, иштта дац из. ХIанзарча ханара момент — дозала центр белгалъяьккха политикей тIанийяь решенеши кхоачашъяра тIеххьарча практически балха цIаьхха дIатIаерзае езилга — чIоагтIа хиланза даргдоаца хIама хилар белгалдакхха мара валлац со.

Новкъостий! ХIанзарча ханарча этапе, общества политически авангарда санна, парте лоархIам алсамбувла а чIоагIбала а беза яхаш вай дувцача хана — из тIаэца йиш яц цхьа моллагIа дола абстрактни кхайкарал санна. Аз цудухьа дувц цох, цкъа за из е вож теоретически положени уйла а ца еш массане а ювцандаь, цхьабанъда, кIезигачар уйла ю практикана. хаьддача вахара цох хьахулаш дар фуд-хьогI яхачун.

КIезига дешаш аьннадац перестройка хьалашка общества политически авангард хиларах тарра КПСС болча лоархIамах. Цхьабакъда, нийса да гIулакха тIа цох хьахулаш дар малагIа да бизача боараме дукхачар дизза кхетадаь ца хилар а. Цудухьа тIехьадуьзилга нийсдолийт вай чакхъювла процессаш кхетаяра даьлъе. Массаза а корадац вайна перестроечни проблемаш нийса кхоачашъяра наькъаш! Из бахьан долаш наьха сакхетаме цкъаза хьахул кегар. практически гIулакхаш кхоачашделга юкъагIдувлийташ моттигаш нийсйолийт.

Ховш да. цIаьхха революционни гола тохача моттигашка, общества организующи, интегрирующи низ из хиларах тарра, парте лоархIам къаьстта боккха болга. Цул совгIа шийи организованностаца, кхотаенна хиларца, теоретически уйла кхетаеш практически гIулакхаш лерра гIа чакхдоахаш а хиларца низ болча парте хIаьта а.

Ала доагIаш да цох хIанза, хIанзара хоржамий кампани санна йолча йоккхача политически событена хьалхашка вай латтача хана. ХIана аьлча, деш дола къамаьл-м кердача принципий кIийлен тIа депутатски корпус вIашагIйолларах ма дий. Цун баламаш тIа дужаргда перестройка декхараш практически чакхдахара эггара лоархIамегIа дола дешаш къеста де декхарийла йола паччахьалкхен Iаьдален доал дарен керда органаш вIашагIйохкилга.

Уж дерригa дешаш айххагIча хьисапе дувзаденна да халкъа хьаштащца, мехка а социализма а кхелащца. Цох да, новкъостий, деш дола къамаьл. Цу лакхерча а хIама дIадехача а позицешкара декхарийла да вай цу хоржама кампанера парте декхарий уйла а еш, гIулакхаш кхоачашдарга хьежа. Духхьал цу тайпара вай боккха бехктокхам кхетабеш хиларо дIатIадигад гIулакх СССР халкъа депутаташ харжарца дувзаденна. коммунисташка, мехка берригача къахьегамхошка КПСС Центральни Комитета цIерагIа кхайкарал де дезаш хилара.

Советски халкъаца КПСС ЦК дагаювл. КПСС — доал ду парти йоландаь, хIаьта из бахьан долаш бизза а дIахьу цо социализма кхелех, мехка кхелех бола советски обществана хьалхара бехктокхам. Советски наьха боккъо я гаргтарча кхоаненна лаьрхIа парте кхоачашдара увттаду лерхIараши декхараши малагIаш да, хоржамашта духьала из фу карагIдаьнна йода ха. ЦК Пленуме вай духхьашха тIаэц партега, советски халкъага ду кхайкарал. Мехка кхелашта хургдола хоржамаш Iалаьмате боккха лоархIам болаш хургхиларца дувзаденна а чаккхйоалаш латтача политически момента къаьсттача лоархIамца дувзаденна а ца Iеш хьадоагIаш да из, аз из лакхехьа ма аллара. Из хьадоагIа хIанзарча этапе парте керда лоархIам кхетабеш хиларах, общества политически авангард хиларах тарра цун функцей лоархIам айлуш боагIаш хиларах.

ХIанзарча ситуаце вай дувцачун маIан хьадоагIаш хила деза хоржамашта хьалхара шо-шоай документашца кхы йола общественни организацеш хоржамашка гIоргхиларах. ХIаьта иштта къаьсттаъьста болча депутаталла кандидаташа къамаьлаш де йиш я мехка хьалхашка латта декхараш кхоачашделга шоаш мишта кхетаду дувцаш.

Хьахулаш латтача ситуаце, цIаккха ца хиннача тайпара айлуш доагIа халкъа юкъара хьашташ хьалхадоахаш хургйола, общества бебеча тIоаний дукхача тайпара хетараши дIадехараши вIашкаувзаргдола, перестройка хIанзарча этапа хаьддача декхарий хьакъехьа царна лостам луш бола чулоацам хургбола КПСС политически платформа хиланза яргйоацилга. Вай халкъ — болхлой класс, ахархой, интеллигенци — цу лоархIамеча исторически хана хьежаш да парте аргдолча дешага. Вай дика кхетае езаш да общественни вахара диалектика, нийса мах бе беза КПСС ЦК хоржамашта хьалхара деча кхайкарала хургбола лоархIам.

Обществана хоржамашта хьалхара воай политически платформа мога а еш, вай из ду юхь-духхьала а бакъдолчоа тIакхувш а, массане тIанийца, общества авангард хиларах тарра, гIулакхаш кхоачаш а деш. Доккха денал гучадалийтад парте, дIаяхача шерашка цIенхаштта гIалаташ, тувлаваларaш нийсдолийташ моттигаш хинна хиларах бола бехктокхам шийна дIатIа а ийна. ХIаьта цунца цхьана ленински принципех кот-гIортолга а еш, халкъа хьаштaшка хьежжа по могаьый социализм кердаяккхара новаторски программа, «перестройка» аьнна вай цIи тилла йола программа.

Хетаргахьа, даьр дукхагIа да. яхача къамаьлага довлац вай, парте цу политически денала боагIача тайпара мах

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Яхьа дневник

Лаьрхlар кхоачашду

Дика хеташ тIанийцар магIалбикахоша дIадахача шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьча шоай районерча промышленни предприятешта юкъе технологически транспорта управлене цIи яьккхача.

Цу управленена чуйоагIача тракторни цеха коллективо дош деннадар 25-гIа декабрь хьатIакхоачаш XII пятилетка кхоалагIча шера декхараш кхоачашде. Из де цар низ кхоачаргболга шеко ца яйташ дар цар дерригa технико-экономически хьокхамаш. Масала, 110 процент кхоачашйора цар машинаш паркера араялара план, боккха теркам тIаботхийтар транспорт мичча хана болх бе кийча хилийтара. Цун коэффициент. планагIа 0.80 йолаш, 0,86-ега дIакхоачаяьй тракторни цеха коллективо. Тонно-сахьатех йола план 5 процент, тонно-километрех яр — 6 процент тIехкхоачашйир цо.

Кхычарна масал долаш къахьегаш нах дукха ба укхаза. Царех ба А. Антоненко. В. Исаев, М. Кривоносов керте латтача бригадашта чубоагIа болхлой, машинист М. Гучоев, трактористаш И. Лотунов, М. Гогин. В. Гогин. М. Коневцев, Н. Шашков, Г. Батраев.

— Районе хьалхалаттача промышленни предприятех цаI хинна МУТТ дIаоттара тешал деш я ер цифраш. — аьлар КПСС Малгобекски горкома оргaотдела инструктора Богатырев Iаьлас. — Мовхьаш дIахьа кхахьара шера план по кхоачашъяьй 104,6 процент. ЛийрхIар 42568 эзар тонн йолаш, тайп-тайпарча моттигашка дIакхачийтад 44593 эзар тонн мовхьаш, 115 процент гаргга лакхъяьй къахьегама овсарле. Декхарех лоархIаеш къахьегаш я цун ерригача подразделеней коллективаш.

Деша дай бац

«Грозненский» совхоз — керттерча даькъе хьайбай продукци йоаккхаш боахам ба. Цхьабакъда, шийна хьалхашка латтача декхарех гаьнна лоархIабац из. Масала, дIадахача шера царна тIадисад бIаьш тоннаш дулхи йури.

— Цу совхоза коллектив 1988 шера 1300 тонн дулх паччахьалкхенга дохка дезаш яр. — аьлар Грозненски райкома оргaотдела инструктора М. Демельханова. — Бакъда, цо дIачуденнар дерригa а 980 тонн мара хиланзар. Шура а ехкар лийрхIачул 360 тонн кIезигагIа.

Фуд планаш кхоачашъяра новкъарло ер? Эггара хьалха хьайбашта доаггIача тайпара Iунал ца дар, уж геттара гIийла долаш а дозал доацаш а дIачуталар. ТIаккха цу тIеххьарчунца вIашкадоагIаш дий доакъар Iилмо яхачул тIех доадеш хилар? Дукха цамогаш дола хьайбаш да совхозе. иштта кIезига дац хьабала цхьаккха пайда боацараш а.

Цу тайпара хьал дIадайзача кхы Iа яха тIабетталуш уж хьайбаш арендагIа лелале дIаэца сихлуш нах бац.

ДIадоладеннад керда шу. Керда декхараш тIанийшад совхоза хьайбаш лелалераша. Соахка мо мара цар уж кхоачаш ца дой, каьхата тIа уж дIаязъеш хало е езац цар.

Хоржамашта накъадолхаш

ГУЧЧАХЬА БАКЪДАР ДIАОАЛАШ...

Шелковски районе бахача наха геттара дика вовзаш а массане лоархIаш а саг ва «Шелковский» яхача госплемзавода директор Балмасов Николай Тойшилович. 9-ча январе предприяте хиннача къахьегама коллектива собране баьхкараш декхарийла бар СССР халкъа депутаталла кандидат оттаве. Собрани хьайийлачул тIехьагIа духхьашхара дош шийга алийтар дийхар госплемзавода парткома секретара М. Д. Крохинас

— Вайна массанена а дика вовз вай предприяте директор Н. Т. Балмасов, хIана аьлча вайна юкъе хьалкхийнав из, вайна юкъе ваьхав, хIаранена йовз цун дикагIа йола сага оамалаш. Нахаца дувца, цар дог эца, эшачоа гIо де оарцагIвала, шийгара доагIа моллагIа новкъостал шийна хьатIавеначоа де кийча ва из даим а. Цо кулгалдеча юкъа массаза паччахьалкхен планаш а социалистически декхараш а кхоачашдеш хьайоагIа коллектив. ханал хьалха чакхдаьккхад цо пятилетка хьалхара кхо шу, валови производства боарам 3 миллион 353 эзар сомага дIакхоачабаьб. ХIанзарча ханара визза кулгалхо, коммунист ва Николай Тойшилович, — аьлар цо.

Партийни вожака дийцачоа тIатохараш деш, шоай кулгалхочун кхьйола дика оамалаш ювцаш къамаьлаш дир шоллагIча отделене управляюще И. М. Амакаева, вокхкагIволча жа Iуно Х. Джафарова, зоотехника Н. А. Эсмухамбетова, иштта кхычар а.

Собране мел хиннараш геттара раьза а болаш, массане а хьаллаьцар № 397 йолча Гудермесски территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутаталла кандидат «Шелковский» госплемзавода директор Балмасов Николай Тойшилович оттаварах йола предложени.

СССР халкъа депутаталла кандидат оттавара иштта собранеш хилар цу дийнахьа Наурски районе «Красное знамя» яхача колхозе, «Притеречный» яхача совхозе, ПМК-1 къахьегама коллективашка а Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхозе а. Цу ерригача собранешка соцам бир № 675 йолча Наурски къаман-территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутаталла кандидат парте Нохч-ГIалгIай областной комитета хьалхара секретарь В. К. Фотеев оттаве аьнна. Гуччахьа дувцаш, принципиальни хьале къамаьл хилар цу ерригача собранешка. Владимир Константиновича гIулакхашцарча оамалий беза мах беш шийна халкъо бенна тешам цо бакъбергхиларах, мехка парламенте республика хоржархой хьашташ кхоачашделга дизза цо чакхдоаккхаргхиларах шоаш бIубенна болга дийцар, масала, «Красный пахарь» яхача колхозе хиннача собране къамаьл даьча боахама парткома секретара М. Х. Юнусова, мехотряда начальника Н. И. Ерохина, вокхкагIволча жа Iуно О. Н. Джумагишева, агронома Ш. Х. Масаева, баьцовгIаш кхедеча цеха начальника Н. С. Бузинске, дукхача кхыбараша. Цу йиъе собране дакъа лаьцараша баь соцам маIан цаI долаш бар: № 675 йолча Наурски къаман-территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутаталла кандидат КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь Фотеев Владимир Константинович оттаве. аьнна.

Наьха унахцIено лораелга медицкий эггара лоархIамегIа дола декхар да. Из дика кхетаду республиканский туберкулезни больница медперсонала, дерригa а ду цо шоай унахошта дизза дарба хилийтара эша хьалаш вIаштIехьдоахаш. Цудухьа дегтIара доагIа дукха дIайха дешаш хьахаза йиш я цо беча балхах массанахьа а. Больнице дика къестаду социальни дешаш, хьалха кийчбеш хиннaчул дукха дикагIа кийчбу хIанз унахошта кхача, тоаьый уж бада ерригa помещенеш, доккха сий ду укхаза бадача наха шоашта дарба деча медиккий, баркал йоах шоай еча йоакхонна. Уж дика хьалаш дарбан учреждене хьахилара юкъедихьад больница керттерча лора, коммуниста Рагозина Лидия Владимировнас. Из я 1-ча категоре лор, Октябрьски райсовета а Грозненски горсовета а депутат. цунна еннай «СССР унахцIено лораяра отличник» яха сийлен знак, хьинаре кхоачашду цо шийна тIадилла пропагандиста декхар а.

Из дерригa белгал а доаккхаш, № 670 йолча Октябрьски къаман-территориальни округе гIолла СССР халкъа депутата кандидаталла из могаеш къамаьлаш дир дарбан дакъа керттерча лора заместителa М. А. Зузнева, лора А. С. Махмудова, медсестрас Т. Х. Анаевас, иштта кхычар.

№ 668 йолча Ленински къаман-территориальни хоржамий округе гIолла СССР халкъа депутаталла кандидат оттаяра Грозненски швейно-производственни объединене коллективана могаьяр «Красный молот» завода хьалха латтача бригада кулгалхо С. Умалатова. ХIаьта хьалхе денз шоай собране швейникаша белгалъяьккхаяр цхьоалагIча филиала кийчон цеха комплектовщица Сазонова Зоя Владимировна. 10-ча январе шоай хиннача хоржамашта хьалхарча конференце болх дIаболабеш объединене парткома секретара Горяев Алексей Николаевича гулбеннарашка хоам бир ювца езараш ши кандидатура йолга а дIайовзийтар хоржамаш дара хьакъехьа законо оттаь йола порядок а. Цул тIехьагIа дош дийхар цхьоалагIча филиала директора Алексеев Анатолий Алексеевича. Ше къамаьл деш СССР халкъа депутата кандидаталла оттаяра цо могайир шоай предприяте дикагIчарех цаI лоархIаш йола болхло З. В. Сазонова. Ший гIулакх тIехдика довзаш, хIинаре къахьегаш саг я из, цунна хов нахаца барт бе. доккхий декхараш кхоачашдара новкъостий шийна тIехьабаха, доагIар хIаранегара цIенхаштта хьадехаш я, аьнна белгалдаьккхар цо. Зоя Владимировнас хьаьнала кхоачашду парте Ленински райкома бюро члена а райсовета депутата а декхараш, заочно дешаш я из Лакхерча партийни школе.

А. Алексеева дийцачоа шоашкара тIатохараш а деш, шоай новкъоста кхьйола дика оамалаш белгалъяьхар объединене генеральни директора А. П. Кастарновас, филиала промерщицас В. Станогас, кхычар.

Конференце дакъа лоацаш хиннача 115 саго цхьанне санна хьаллаьцар № 668 йолча Ленински къаман-территориальни хоржамий округе гIолла Грозненски швейно-произвдственни объединене цхьоалагIча филиала кийчон цеха комплектовщица Сазонова Зоя Владимировна СССР халкъа депутаталла кандидат оттаярах йола предложени.

Техника—кийчон мугIаре

БIасти гаьна яц

«Октябра 40 шу» яха совхоз Наьсарен районе йоккхагIчарех цаI я. Къайле яц, шерагара шерага дукхагIа къахьегама толамаш а доахаш, даим шоай социалистически декхараш тIехдика кхоачаш а деш, цу боахама кхаш леладераш хьабоагIаш хилар. Хетаргахьа, дIадахача шера бисабеце, цIаккха а бисабац уж паччахьалкхенга ялат дохкара тIайица декхараш кхоачаш а тIехкхоачаш а ца деш.

ХIанзара кхаш леладерий керттера декхар — хургболча хьувкъама тешшаме лард йоллар. Дукха а доккхий а да царна хIанз хьалхашка латта декхараш. Цкъа-дале, бIаьсти дIадувргдола «фу» йоаггIача классагIа а долаш, дизза Iалашде деза. ШозлагI-дале, тIехдика Iалашъе еза бIаьстан—кхашкара балхаш дIахьоргдола ерригa техника а.

Цу деша маIан дика кхета а деш, дерригa шоай низ— хьинар цу балха оарцагIдаьккхад боахама механизатораша. Бакъда, кIеззиг дукха тIехьа-м бисаб уж укх шера. ХIана аьлча, ховш ма хиллара, цIаккха ца хиннача бесса, йIаьх ма еларий гуйре.

Эггара хьалха са белгалъяккха безам ба балха йоккха опыт йола Гадиев Закре кертте латта совхозни механически мастерске коллектив. Духхьала, кхехкаш латт цу чу ремонтни балхаш. Сов цар деча таташа дIа-хьай дувцар фуд хайтац. Цхьа саг вовнзар сона цига мукъа волаш. ЦаI санна чунийнна болх беш ва шевар.

— Дукха ха я аз укхаза болх бу, — дувц З. Гадиева. — боккъалдар аьлча, сона хIанз дага а дагIац се укхаза хьа маца венав. Цхьаькха-м доагIа сона дика дага — тха, балха эша кхоачам лерттIа вIаштIехьбаьина цхьа шу ца хинналга. Из-м, укх шера хинна а, ца Iеш, даим хьадоагIаш да иштта. Дукха даьсса деношдIаахийтад оаха эшача оатхалий кхоачам а боацаш. Сона-м, айса фу аргда а хац, кIорда-м даьд ер хIанз-м.

Аз дика кхетаду Закречо дувцар, дика кхетаю цун дега хинна чов а. ХIана аьлча, из лазар да-кх хьо дIа мел вахача гуш дар. Из бала хургба-кх хьона дехьа а сехьа а хьакодабеш. Сона-м, дика хозар из, хазац из цхьабакъда. хаза дезарашта-м.

— Массе шера а шоай декхараш кхоачашдаь а ца Iеш, тIехкхоачаш а ма дой оаш, хIанз мо мара эшача оатхалий кхы кхоачам а мича хиннаб шуга, тIаккха мишта вIаштIехьдоал шун из дерригa а? Из хаттар аз шийга дича, мехмастерске заведующе аьлар:

— Фу дергда оаха, цаI ца дича доалий тхо? Цхьаьнца «оамал» бу-кх. Бокъалдар ала Iа яхе, цIенача, цIийца бу оаха болх! Вешта, кхы тхона цхьаннахьа хинна Iеш дац ер-м, массанахьа а иштта долаш да.

Нийса хургдацар аьнна хет, мехмастерске дикагIболча къахьегамхой цIераш ца яьхача. Уж ба кIаьдбалар фуд а ца ховш, даим шоай декхараш тIехкхоачаш а деш, хьинаре къахьегаш хьабоагIа ремонтникаш С. Яндиев, М. Баркинхоев, У. Беков, Д. Мерешков, М. Горбаков, кхы дуккхабараш.

Толамца чакхъяьккхар совхоза механизатораша дIадахача шерара тIеххьара квартал. Кийчон мугIаре дIаоттайир 25 трактор.

Иштта дика вIаштIехьа а баьккха, дIахьош ба совхозе комбайнашта ремонт яра болх а. Цу гIулакха къаьстта вIашагIъелла звено я. Цу звенон керте оттаваьв Горбаков Мухарбик. Ший балхах дика кхеташ а цул совгIа Iалаьмате нахаца тарвала ховш а ва звенон кулгалхо. Из иштта хиларах тешал ду укх тайпарча цифраша: тешшаме ремонт чакх а яьккха, тайп-тайпара маркех йола пхийтта комбайн я таханарча дийнахьа цу звенос кийчон мугIаре дIаоттаяь латтараш. Юхейисараш а, кхы гаьна ца йоахаш, тоае лаьрхIа ба ремонтникаш.

— Укх шера денз коллективни подрядагIа уж балхаш дIакхахьа лаьрхIа да тхо, — яхаш дувц совхоза кулгалхоша.

Ялх тракторни бригада я цу совхоза чуйоагIаш. Белгалданкха доагIа, цу массанахьа а цхьатарра дIахьош да ремонт яра балхаш. Царга боацача кхоачамга хьежача. къамаьл а доацаш, дика вIаштIехьадаьннад цар дерригa а!

М. МУТАЛИЕВ.
тха соб корр.

КПСС обкоме

Наьха йоакхо елга хьалхарча плане

Социальни сфера дегIайоалаяра даькъе дуккха цIенхаштттара кхоачамбоацараш хьагучадаьхад перестройкас. Городашка а юрташка а бахача наха эггара хьалха эшаш дола дуккха товараш, кхачан продукташ, хIаьта иштта тайп-тайпара бытовой гIулакхаш тоъаш дац.

Бокъонца партийни хьисапе принципиальни къамаьл хилар парте областной комитете хиннача совещане гарггарча хана республика юрташкарча районий торгови сета, общепита предприятей болх тоабара хьакъехьа. ХIанз укх сахьате этта хьал, белгалдаьккхар совещане, ла йиш йолаш дац. ДукхагIча хана эшаш дола товараши продукташи нахага дIакхачац уж ца хиларах доацаш, торгови болхлой мекъа хилар бахьан долаш. таханарча дийнахьа потребкоопераце складашка хьаIайнад 100 миллион сома маьха тайп-тайпара товараш. Системера товарооборот дегIаяра динамика геттара зIамига я. Кхаь шера из аллха 10 миллион сом совгIа мара йоацаш латт. Цкъаза цхьайолча районашка товараш дукха да, хIаьта вокх районашка вIалла а дац. Бокъонца гуш да планировани нийса ца хилар, эшарашка хьежжа товараш дIа ца кхачийтар. Республика дукхача юрташка вIалла яц стационарни торгови точкаш. Цхьайолча юрташка приспособленни помещенешка яхкай тикаш. Малгобекски, Гудермесски, Ножай-Юртовски районашка тIеххьарча шерашка цхьаккха тика хьалъяьяц.

Фуд бахьан? Горрайисполкомий, потребкоопераце, совхозий, колхозий кулгалхой оагIонгахьара цу гIулакхаца хьашт ца хилар, бехктокхам ца хетар да. Дувцар да дуккха капитальни вложенеш дIа а йохийташ йоккхий торгови предприятеш хьалъярах, Дукха йоккха йоаца тика юрта хьалъе, центральни усадьбе ларек хьаелла — из де йиш йолаш ба моллагIа боахам потребкоопераеца цхьана. Эшар — инициатива хилар. «лакхера» указанеш яларга ца а хьежаш болх бар.

Иштта ира латт юрта общественни кхача вIаштIехьбаккхара проблема а. Дика типови столовеш геттара кIезига я. Из дош нийса къоастаделга, белгалдаьккхар совещане. юхатетт боахамий а потребкоопераце а болхлошта юкъе контакт ца хиларах. Алхха цхьана низаш оарцагIдоахаш мара дIайоаккхалургьяц торгови гIулакхаш дарен общепитан сферера дефицит.

Совещане дакъа лоацараша барт бир гарггарча хана юртара торгови сеть дегIайоалаелга сихдара, общепита система болх тоабара тIадерзадаь хьдда дола гIулакхаш чакхдахара хьакъехьа.

Гулбеннарашта хьалхащка къамаьл дир КПСС обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаева.

КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА М. С. ГОРБАЧЕВА 1989 ШЕРА 10 ЯНВАРЕ КПСС ЦК ПЛЕНУМЕ ЯЬ ДОКЛАД

(Чаккхе. Доладелла 1-ча оагIо тIа).

баьб, аьнна соцадеча хана. Духхьал перестройка еча юкъа обществе алсам а бувл чIоагI а лу тешами парте никъ хьаллоацаш хилари. Цхьабакъда, къамаьл а доацаш, тешама кредит массаза аьнна луш яц. Массаза а, социализм хьалъяра хIара этапе парти декхарийла я ше беча практически а теоретически а балхаца из бакъбе. Духхьал иштта латт дош тахан а.

Партех бола халкъа тешам чIоагIбара, сона хетачогIа, цаI мара бац никъ — перестройка процессаш дIа-са йоаржаелгеи кIоаргъелгеи, советски наьха хьал-таро дегIаккхувлара кIаьд а ца луш йоакхо елга. Цох латт — Центральни Комитета халкъага деча хоржамашта хьалхарча кхайкарала керттера чулоацам, керттера бахьан.

Парти го декхарийла я перестроечни процессий дерriга сурт, цун низ болашагIа а халагIа йолча оагIоний уйла е, вахаргара шийгара хьайоагIа ужаш е вожаш коррективаш ший ханнахьа юкъекхувла а перестройка платформа тIа общества унахцIенагIа дола дерriга низаш хьавIашагIтоха а, цу гIулакха политически, идеологически а организационни а воздействи яра средствай Iалаьмате йоккхача арсеналах пайда а ийбеш.

Iоаяьча опыто хьа ма гойттара, укхаза моттигаш нийслу консерватизма оамалаш духьала увтташ, цар баргал етт кердадовлара процессашта, искусственни хьисапе юхатетт болх вIаштIехьбаккхарая доал дараи йола прогрессивни формаш производствен вахара кхыча сферашкеи юкъейоалаелга.

Болаш ба цхьаькха цхьа кхерам а. Вайна гуш да левацки перегибаш ярах, этапашта тIагIолла тIеххкувсаваларах лоравалара реальни таронашка хьежжа доаца декхараши де лерхIараши хьалхадаха цхьаболча новкъосташта мел хала да. Цкъаза цу е вокх халонех, экономике, социальни сферерча гIулакхий хьал сихагIа тоаделга карагIдалар наха естественни ловш хиларах спекуляцеш еш хиларца вIашка Iетталу вай. ХIаьта хьагучабаьннаб иштта цу гIулакхах спекуляци а еш, атта шоай сий даккха гIерташ бола нах а.

БIаргагуш хиларал совгIа, лоархIаме да цу дерригнена цIенхаштара политически анализ елга, яла эшшаш йола оценкаш лулга, халоний бахьана дух тIа а воахаш, уж дIаяхари чIоагIIа, гIан тIехьа гIа а боахаш Iобиллача перестройка наькъагIа дIахьалхашкахьа ухилгеи.

Оаш, хетаргахьа терко ма хиллара, кхайкарала проекта тIа реалистически позицеш тIара мах бу карагIдийннарий, перестройка чоалхаленний, хIаьта иштта дувц мехка Iаьдала кердача лакхерча органий полномочей юкъа чурчей арахьарчей политика даькъера хьадоагIа декхараш. Хетаргахьа, хьачуенна кхайкарала проект — бIарчча хьайийцача из да вайна эшаш дола а цун чулоацамах советски халкъаца вай дагадовла йиш йола а документ. Сона ловргдар, новкъостий, хьачуеннача проектага теркам тIабахьийта хьажара шо тIахьеха а из ювца а, перестройка хIанзарча ханарча этапа декхарашка хьежжа ЦК Пленуме тIаэцаргдола документ цох хургдолаш.

Цунца цхьана, кхетадеш да, лоархIамегIа дола политически документ хиларах тарра, партийни организацеша бухсоццашагIа цун чулоацама духтIавахаргеи цуна пропаганда яргеи, цун овланга южача идеяйх ког гIортолга ярга хьежжа ма моrга бокхагIа лоархIам болаш хургда кхайкарал. Из бахьан долаш хьаллаца дезаргда кхайкарал организационни идеологически гIулакхаш кхоачаш а деш.

ЛоархIаме хинна Iац Коммунистически партена деррiгача халкъо, массаболча къахьегамхоша хоржамашта хьалхара цун программа хьаллоацилга. СССР халкъа депутаталла кандидаташ оттабеча хана чIоагIIа хьашт долаш я парти ерригача общественнии къахьегамеи коллективащца цхьана хьинаре гIулакхаш леладе, хьалха а санна, парте йоацача массасащцарча цаIйолча союзе ше деш дар чакхдаха.

ХIанз, депутаталла кандидаташ оттабелга санна йолча цу фазе хоржама кампани кхаьчача хана, дега тоам а хулаш, дарий де йиш я вай халкъа инициатива, общественни хьинара талгIено хургболча халкъо хержараша юкъе перестройка яра эггара хьинарегIа тIехьа бараш — коммунисташта юкъера бараш санна, иштта парте боацараш а — хьалъайбергхиларах. ХIаьта из эггара лоархIамегIа дар а да. Царна юкъе ба коммунисташи парте боацараши, болхлой класса, ахархой, интеллигенце, ветераний, кагирхой, кхалнаьха викалаш. Цо таро хьаелл эггара сийдолашагIа бараш хьакъоастабара.

Белгалъяха еза боккхача боараме гуччахьа хилар, демократичность, наьха инициатива санна йола хIанзарча хоржама кампане белгалонаш а. Еррига общество хьашт долаш я из лоархIамегIа йола политически кампани перестроечни процессий гома чу чаккхъяккхарца. Цхьабакъда, гласность, гуччахьа хулга, граждански инициатива дегIаухаш хилар белгал а доаккхаш, мичча бесса дале а, хоржамашта хьалхарча кампанега цхьа моллагIча стихийни процессага санна а ца хьежаш, лакха организованности бехктокхами а болаш, толам боаккхаргхилар Iалашдергдолча лоархIамегIча массови кампанега санна хьежа веза.

ХIанзарча хоржама кампанена характерни долча хьалашка вайна нийсъяла тарлу воашта геттара керда йола явленеш — хIаьта иштта духхьал цхьа позитивни чулоацам бараш йоацараш а тIехь. Шоай депутаташ бокъонца хьинар долаш, перестройкана бIубенна тIехьа латташ, паччахьалкхен Iаьдала кердача лакхерча органий балха доагIаш дола дакъа юкъедахьа могаш хургболга бIаргагорца харжархой хьашт долаш хиларца цхьана, вайна духьала Iоттаяла тарлу цхьайола негативни моменташ а. ХIаьта цу хьакъехьа хIанзлехьа факташ йолаш а я. Дувцар да группови эгоизма, амбициозноста, политически карьеризма юхьигаш гучаюзлийта хиларах. Хила тарлуш я къамашта юкъера отношенеш дегIаахарца ювзаеннача проблемаех спекуляцеш еш йола моттигаш а.

Цу дерригача дешай хьакъехьа нийсса, принципиальни позицеш дIалувца еза партийни организацеша. Динза даргдоаца хIама-да бокъонца хьалхалатташ бола нах хьаллоацилга, кандидаташта объективни оценка ялара эша хьалаш Iалашделга. ХIаьта, дувцилга а доацаш, дизза чакхдаха деза хоржама кампани чакхъяьккхачул тIехьагIа Советски Iаьдала лакхерча органашка вай общества дерriга тIоаний, деррiга къамийн народностийн викалаш хержа хулга. Принципиальни лоархIам болаш хIама да из.

Кердача хоржама Закона демократически чулоацамга хьежжа йолча дог цIенача позицей кIийлен тIа хоржама кампане дакъа лоацаш а хургья парти.

ТIаккха хIаьта хIанзарча хоржамаша хьалхадаьхад дукха керда, теркам тIаоза дешаш, ординарни доаца дIадехараши декхараши. Уж кхоачашдара эшаш ба цIенхашттара бола идеологически болх — хIаьта цкъа мичча хана а доацаш, хIанз укх сахьате эшаш ба из. ХIаьта шеррача фронтагIа, массе моттигашка дIа-са боаржабе а беза из. Кепайоазув, радио, телевидени декхарийла я хоржама кампанена хьинаре юкъеяха, ший ханнахьа цун ерригача оагIонехи процессехи язде, вай политически реформа лерхIарашка хьежжа йолча принципий кIийлен тIа хоржамаш толаме чакхдахара гIо де.

Иштта я хIанзарча политически момента цхьайола лоархIаме белгалонаш.

II.

НовкъостийI Пленуме вай дувца дезаш да Советски Союза Коммунистически партегара СССР халкъа депутаталла кандидаташ оттабара дош.

Ховш ма хиллара, дIадахача шера 9 декабре КПСС-гара СССР халкъа депутаташ харжара йола комисси кепайоазоне гIолла партийни организацешка, КПСС членашкеи членалла кандидаташкеи кхайкар партегара депутаталла кандидаташ оттабара йола предложенеш йоалаяр дехаш.

Комиссе белгалъяьккхар КПСС ЦК уж предложенеш хьачуялара порядок. ЛаьрхIар, моттигашка болх беш болча коммунистех йолча предложенешка юххьанцарча партийни организацешка хьожаргба, аьнна, цул тIехьагIа лакхехьа латтача партийни органашка, союзни республикай компартей ЦК-ашка дIакхаччалца.

Комиссе иштта белгалдаьккхар, кхыча республикай, крайий, областий территоре тIа болх беш а бахаш а болча цIи хезача политически, паччахьалкхен, общественни деятелий, болхлой класса, колхозни ахархой, Iилмани культурни сийлахь-боккхача викалий кандидатурех йола предложенеш юкъарчал доацаш КПСС ЦК дIачуяла мегаргйолга а.

Цу тайппара хьахилар депутаталла кандидат оттаве хIара коммуниста таро луш йолча предложеней ши никъ. Цо хьахилийтар кандидаташ къоастабара дола дика хьалаш, ше мегаш долга хьа а хьекхар.

Кандидатураш ювцар демократически хьисапе хиннаlгах тешал ду укх даннеша. Моттигашка болх беш болча коммунисташта юкъера депутаталла кандидаташ оттабеча дакъа лаьцар 105 эзар юххьанцарча партийни организаце. Лакхера органаш хьажара цар дIачуелар 31,5 эзар кандидатура. ДIахо уж йийцачул тIехьагIа парте горкомаша, райкомаша хьаллаьцар кхо эзари ах эзари саг. ДIахо уж бийцар парте обкомашка, крайкомашка, союзни республикай компартей ЦК-ашка. Укхаза пайда ийцар тайп-тайпарча формех — партийни комитетий пленумех, партийни актива собранеех, шеррача бюро заседанеех. ТIеххьара партийни комитеташа КПСС ЦК хьачуелар 207 кандидатура. Цу новкъостий список шуга йолаш я.

Воински доакъойи политорганийи партийни организацешкара, Советски Эскареи ТIема-Форда Флотеи керттерча политически управлене бокъонца йийцачул тIехьагIа, КПСС ЦК хьачуелар 5 кандидатура. Уж новкъостий а шуга йолча спискана юкъебихьаб.

ХIанз партийни организацешкара, къахьегама коллективашкара, къаьст-къаьстача нахагара шоашкара КПСС ЦК хьачутийннача предложенеех. Ерригаш хьакхаьчараш я 12 эзар телеграмма, письмо, собраней решене тIера выпискаш. Царех дукхагIъяраш Политбюро членех, Политбюро членалла кандидатех, КПСС ЦК секретарех хьокхалуш яр. Цу наькъаца ювца хьачуеннараш ерригаш 382 кандидатура яр. Царех ахаш хIана яц аьнна яраш партийни организацешка хьежача предложенешца вIашкайоагIаш яр. Цудухьа кандидатурий список лоацъелар. Из а иштта шуга йолаш я.

Цу тайппара, новкъостий, № 1, № 2 йолча спискашта юкъевахача 312 сага юкъера, шоаза белгалбаьхараш дIабаьхача, хьахаржа беза вай депутаталла кандидаташ.

Политбюрос, хьачуеннача предложенешка хьежа а хьежа, 100 кандидатура тIайола список шуга ювцийта хьачулу. Из список а иштта шуга йолаш я.

Кандидатурий список оттаеш Политбюрос керттера лаьрхIа уйлаш Пленума дIайовзийта лов сона. Хьалхарча аргIагIа оаха ког-гIортолга йир партийни организацей рекомендацеех. Из иштта долга ше тешаргда моттигера хьачуеннача кандидатурий спискаши Политбюрос шуга ювцийтара хьачулу списоки вIаши тарйича.

Политбюрос иштта теркалдир моттигашкара хьачуеннача предложенешка керттера лаьрхIараш болхлой класса, ахархой хьинарегIеи сийдолашагIеи бола викалаш хилар. Тхона из принципиально лоархIаме а нийса а хет. Цу тайпарча наькъо белгалйоаккх шоашта юкъе дукхагIа болхлойи ахархойи болча парте мугIарий бокъонца йола состав.

Цу хана теркалдора цу наха дуккхача шерашка, къаьстта перестройка шерашка шоаш эггара дикагIча оагIорахьа хьахьекха хилар. Царга йолаш я СССР халкъа депутатий доккхий декхараш кхоачашдара эшаш йола политически, гIулакх чакхдаккхара, граждански белгалонаш.

Оаш, иштта теркал даь хургда, царех дукхагIбараш бIубенна болаш, хьинаре а беркате а болх бе могаргдолаш нах хилар. Партийни комитеташа шерра характеристикаш еннай бувца оттабьча новкъосташта. Нагахьа санна моттиг эккхе, шун хаттарашта жоп дала йиш йолаш ба укхаза дакъа лоацаш бола союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомийи обкомийи хьалхара секретараш.

Шун теркам тIабахийта ловра сона, депутаталла кандидаташ оттабе рекомендаци лучарна юкъе вайна дукханешта дика бовзаш бола коммунисташ хилара. Уж бовзаш ба берригача мехка. Айса яхар бакъдар духьа, цу тайпарча наьха цIераш яха йиш йолаш ва со, уж ба В. М. Гвоздев — Кемеровски областера шахтер, В. Л. Сидорейко — Тюменера мехкдаьттахо, М. И. Клепиков — Кубанера, Е. Н. Парубок — Украинера. Сона хетачох, массанена дика бовз В. Н. Голубева, М. Г. Вагин — колхоза председатель, юрта перестройка яра тIехьа вола хьинаре бIухо, Латве болхлой класса викал К. И. Нюкша, хлопкороби хьинаре общественницеи Т. Б. Киргизбаева. Шоана спискашка гу Iилма, техника, культура цIихеза викалаш. Кандидатурий спискана юкъебоагIа ерригача союзни республикашкара новкъостий. Тхона хетачох, из а принципиальни лоархIам болаш да.

Пленуме дувца деза мишта юкъехьоргба вай КПСС-гара болча депутаталла кандидатий составана парте кулгалдара членаш. Политбюрона ловра цу хьакъехьа шийна хетар дIаала а Пленуме из дувцийта а.

Шоана ховш ма хиллара, правительства составана юкъебоагIаш бола новкъостий, Министрий Совета Председателагара дIанийкхача, депутаташ хила йиш яц. Из оаха теркал а дир.

Политбюрона нийса хет, нагахьа санна территориальнии къаман-территориальнии округашкара депутаталла кандидаташ оттабаь моттигашка болх беш бола Политбюро членаши членалла кандидаташи, хIаьт иштта союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомий, обкомий секретараш цу округех цхьаннахьа шоаш харжийтара раьза хилча. Ала деза царех дукхагIбараш партийни организацеша оттаяьча кандидатурий спискашта юкъебихьа бале а.

ХIаьта Политбюро членех, ЦК Политбюро членалла кандидатех, КПСС ЦК секретарех дувцаш хилча, кердача Законо ма яххара, царех СССР халкъа депутаташ харжа бокъо яраш, КПСС-гара депутаталла кандидаташ оттабе мегаргба.

Уж я-кх ЦК Пленумга дIакхайкае еза, аьнна сона хийта уйлаш.

КПСС ЦК-ая СССР Министрий Советеи лакхерча образоване перестройка яра хьакъехьарча соцамга хьежжа Московски бувзама заочни электротехнически института, Ерригсоюзни бувзама заочни электротехнически института, квалификаци лакхъяра института база тIа вIашагIъеллай СССР бувзама министерства Московски бувзама институт (МИС).

МИС-е кхоачашде йиш я Iилма технически прогресс караерзаяра вузовски Iилма лоархIам дIахо лакхбара эша специалисташ дикагIа кийчбареи юха кийчбареи декхараш.

Москве бувзама цаI йола институт вIашагIъйолларо таро хулийтаргья Москверча а Московски областерча а предприятешка кадраш кийчъяреи юха кийчъяреи дукха проблемаш къоастае. Иштта таро хургья дешара а Iилман а лабораторей дефицитнии дукха мах боаккхаш йолеи средстваш вIашагIтоха, вIаши тара йола кафедраши подразделенеши вIашагI а тохаш чоалханеча техникана гIулакх делга тоаде, цунах пайда эцара эффективность лакхъе.

СУРТА ТIА: световодий оптически свойствех пайда эцара йолча спектральни комплексана юхxе волоконно-оптически кабелагIа чакхъяьнна оптически излучени хьахьокхаш ва физико-математически Iилмай кандидат А. П. Горчаков.

**В. ВЕЛИКЖАНИНА
Л. ПАХОМОВАЙ сурт.**

ТАСС фотохроника.

ПУСКОВОЙ ОБЪЕКТАШ

Бувзама цIа

Дукха ха я Назране Московски цIерагIча улицагIа керда, кхозза вIаштIараяь гIишло еш латта. Кастта района керттера бувзама отделени хургья из. Ховш да, йолаш йола района керттера бувзама отделени ший декхараш дизза кхоачашде вIаштIехьдоалаш йоацилга.

Кердача бувзама узело дIадоахаргда, аьнна, хеталу, тIеххьарча шерашка нийслуш дола кхоачамбоацараш — почта дукха говлга, телефона точкаш эшаш хилар, связистий хьашташ кхоачашдаь доацилга.

МоллагIча сага бIарг тIаоттаргболаш я кердача бувзама узела гIишло. Лакха, доккха кораш долаш, хозача декоративни кхераца тоаяь я из. Специалисташа дувцачох, укхаза оттаяь оборудовани а я Iилман тIехьарча дешаца ювзаенна. Беррига назрановцаш хьежаш ба укх узела болх дIаболабарга.

Бакъда, денгара — денга тIехьадоалаш латт укх узела болх дIаболалургбола ди. 1988 шу доладалалехьа хьалхарча квартале хьаелла еза яхаш, яр бувзама узел. ТIаккха шоллагIча кварталага даьлар гIулакх, цул тIехьагIа кхоалагIча кварталага, тIаккха 1989 шу хьатIаккхачалехьа кийча хургья аьнна яр. Бакъдар аьлча, цу дешах тешаш нах дукха бацар городе. Тахан ховш да, наха хийттар кIала кIийле йолаш хинналга.

Укхаза къахьегаш йолча отделочникий бригадаца къамаьл дир аз укх деношка.

— Хьалха, «застойни» оалача хана, укх тайпара кийчо йола объект кхы къамаьл а доацаш дIаэцаргьяр комиссес, — йоах прораба Сагов Адама. — Бакъда, таханарча хано дIадехарашта юкъе керттердар — моллагIа болх бизза, тIехьагIа гучадувргдола «гIалаташ» доацаш чакхбоаккхалга да. Вешта аьлча, гIишлонхошта юкъера дIадаьннад «ФуннагIа даь а объект дIаяла еза» яха дешаш.

Тахан укхаза къахьегаш болча ремонтникашта хьалхашка латта керттера декхар — йIовхал луш йола система тоаяр да. Проекта тIа цхьацца дола кхоачамбоацараш нийсдалар бахьан долаш, эша температура яц гIишлон чухь. Цхьаццайолча моттигашка система хувца езаш а хул. Цунца дувзаденна кхычахьара пенаш а дохаду, хьалха дохадаьчара юха дIа а къувл. Штукатурпи, малярни балхаш деш ба Л. Хабриева, Е. Евлоева, Д. Албогачиева, Л. Нальгиева, кхыбараш.

— Кастта чакхдаргда деррига балхаш, — яхаш дувц кхалнаха. — Кхы тIехьадаха йиш йолаш дац уж. ЛерттIа, эшшача тайпара Iалашо а йолаш оаха къахьийга даларе, вIалла тIехьдаха а дезаргдацар уж-м. Подрядчика а субподрядчикашта а юкъера бувзам геттара ледара бар укхаза массе а хана. Из да балхаш тIехьадисара керттера бахьан.

Цу къамаьлах ца тийшача далац вай. Массехк шера укхаза къахьегаш хиннача болхлошта дикагIа довза хургда шоай хьалаш. Бакъда, цунца цхьана ала ловра, хала чакхдаьха балхаш юха а кхоачашде деза моттигаш кIезига хинна йоацилга. ХIаьта, цунна бехке духхьал укхаза къахьегаш хиннараш мара бац.

Цхьаццадола кхоачамбоацараш нийсденнад столярни балхашца, электрооборудоване монтажаца, отделочникий балхаца дувзаденна.

Кхоачамбоацараш эIамига дале а, вайна гучча тайпара уж кIезига доацаш хиларах, селлара тIехьъяккха езаш хиннай бувзама узела эксплуатаци йоалаяра ха.

ХIаьта, гIулакх иштта хургдацар аьнна, хеталу, нагахьа санна объекте заказчика тIахьожам хиннабаларе. Эшаш яр укхаза депутатий пост а. Назрановски районе тIеххьарча массехк шера хьалъяьчарна юкъе, тIатохар доацаш, керттера объект я ер. ХалагIчарех цаI а я. Цудухьа эшар укхаза хадданза йола терко. Къайле яц из терко йоацаш гIишлонхой биталга.

Ж. МОВЛЯР.

Заводера эргалонаш

«Красный молот» завода коллектив тIеххьарча хана дикагIа лоархIаю шийна хьалхашка латтача декхарех. ПланагIа белгалъяьчул совгIа 14 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Шера план ханал хьалха кхоачашъяьй завода цхьаццайолча цехаша а участкаша а.

Белгалдаккха доагIа дукхача хана денз экономически даькъе чIоагIа во лаьтта цу предприяте финансови хьал тIехь-тIехьагIа тоалуш латташ хилар. Иштта продукци маьхалйоаккхачеи договорни поставкаш ечеи нийсдалийта тIехьадисар лоаццача юкъа ах гаргга лохдаьд. ХIаьта нормативал совйола таронаш—оборудовани, инструменташ, материалаш — 4 миллион 656 эзар сома лакхъяьй.

Цу дерригне таро хилийтай цIена пайда баккхара план 1 миллион сома тIехкхоачашъе.

Ч. МАГОМЕДОВ.

ПЕРЕСТРОЙКА НАЬКЪАГIА

ГIадвуга хувцамаш

«Терек» яхача мебельнодахчан хIамаш еча производственни объединене цхьоалагIча фабрике хоалуш я вай мехка дIахьош йола революционни перестройка. Цун коа хьалъяь а хьалъеш а я керда гIишлош, зизай клумбаш. ХIаьта цигарча йоккхача теплицах бIарг кхийтача хеталу колхоза е совхоза баьцадаараш кхедеча бригаде кхаьчача санна.

Керда хьалъяьй шозза вIаштIара яь здани, цеха помещени, тика чуйола цIенош, кхыдараш. Цехий хIара кора кIал кийчъяьй зизай клумба хургйола моттиг, цига билла хинна асфальт дIа а боаккхаш. Iа тIадалехьа кхийнадац цар чу зизаш догIа. ХIаьта аьхки салаIа болхлой коа арабоалача моттигашка, контора чуйолча зданена а тикана а хьалхашка, кхычахьа йолаш я аьхки зизаш хинна клумбаш. Хоза зизаш даьгIад цар чу.

Из да коа бIаргагуш дар. Цехашка дIачуваьлча долчоа юхе кIеззига хIама мара дац из. Хьалха, ца хьоахаш, ардакхаш теха тхов къовлаш хиннача къаьнарча зданешка я уж. Царех цхьайолча цехий тховнаш штукатурка яь хьаьха даьннад, вокхазахьа дранка теха а тохаш а я тховнаш хьахара. Цехий кораш шердаьд сийрдагIа хургйолаш.

Пхе а цехе йIайха я. Цудухьа массанахьа болхлой цхьалха барзкъаш дувхаш къахьегаш ба. Укхаза хайнад Iа доагIаргдолга а шийла хургйолга а.

Массанахьа а тоаеш, хозъеш цехий чухьенаш, кIийленаш я, яхкай мухь кхухьа вордингаш лелаpгйола линеш, хIара цехе да оттадаь зизаш.

ХIаьта барзкъаш хувцача моттиге хьежача, цига я хIара болхлочоа полированни хоза шкаф. ХIара сага лувча, пенаца хоза кафель теха, хIаьта йина тIа плитка теха душ, саунаш я. Уж йолча дIачувоаллача цIагIа пенаца хьалтеха цхьаннахьа а кхычахьа хьона гургйоаца тайпа хоза вешалкаш, чухьежа кийзгаш да. Укхаза долла хIама къаьга а хоза а да. Болхлоша делкъийга е бийсанарча смене салоIача хана хIама дуаш дола цIа дика кийчъяь ресторана зал санна да. Болхлошта арахьара хьатIадахь дIайха даа хIама. Из дале а хIара цехе я даа хIама дIачуоттаде холодильник.

Из долла хIама хьадаьд, хьадеш а да болхлоша шоаш укх пятилетке, къаьстта укх тIеххьарча шера. Дерриrа а хьаду цар шоай низаца. Шоаш Iалашъю гIишлош хьалъяра а тоаяра а эша материалаш.

— Шовзткъа шу да аз укхаза болх бу, — аьлар электрика А. П. Коробова. — Дукха хIама хувцаденнад цу хана денз фабрике, къаьстта укх тIеххьарча шинкхаь шера. Дукха хинна дирекдтораш а. Бакъда, хIанз санна сиха, доккхий, дика хувцамаш цIаккха а хиннадац. Со бондарь волаш болх бе волавеннача хана вIалла хьоадеш а дацар укхаза балха барзкъаш хувцилга. ВалхатIа духхадергдола барзкъаш тIадийха хьа а воагIар хьо, уж тIадувхаш болх а бора Iа, чу а водар. ХIаьта хIанз цхьан дийна тIа болхаш санна кийчбенна балха а боагIа, балхара баьлча чу а болх нах, лийча е кулг-юхь йилла цIена а болаш.

Хоаставараи хьоаставаларан тIа гIолла доацаш, ала а доагIаш ях аз тха директор Тасуев Аюб ший доалахьа долча хIаман санна йоакхо еш ва фабрика. Къона а хьинар долаш а саг ва из. Укх коа хIанз хулаш дола хувцамаш шеко йоацаш ала доагIа из хьалха этта, цо дагалувцаш хулаш да. Цун хова нахаца къамаьл де, цар дегага кхача, уж ше аьнначоа тIехьа хургболаш дувца. Нагахьа санна укхаза цехаш тоаеш, ков хоздеш мел даь балхаш мах бенна дайта эттача, ер фабрика дIаехкача а текха даргдари хьогI аьнна дукха хIама дIагIоргдар.

Иштала дукха хIама даьд болхлоша шоай смена чакхъяьнначул тIехьагIа гIишлон балхаш де юха а совцаш.

Коробова санна дувц бригадира Гангадзе Анна Георгиевнас, шлифовщицаша Громова Верас, Вацуева Аймане, Биткаева Зулайс, бригадира Ажигов ВахIида, кхычар а.

«Горянка» яхача стенка фасадага йолха оатхалаш тIайола вордингаш тетташ йоагIа цхьа болхло.

— Гой хьона, дукха ха яц ер никъ билла а укх вордингашца хIамаш дIа-са кхахьа тхо доладенна а, — яхаш уж хьахьувкх директора. — Хьалха наха шоаш бе ехкаш дIаккхухьаш яр уж. ХIаьта хIанз вордингашца дIахьош яраш кулг-нара дIаяхьара массехк саг а везар.

Цехашка массанахьа а еш я эIамига механизаци. Йоахкаш я транспортераш. ХIаьта уж вордингаш а хIанз санна саго а ца тетташ, электричестваца дIакхувларгья.

Вай лакхехьа хьоаяь гIишлоши клумбаши санна, болхлоша шоаш хьаяь, хIанз шоаш къахьегаш а я цу коара 1000 квадратни метр хула теплица. ХIанз фабрика болхлой кийчлу цу чу нарсаш дIае.

— ВIаьсти йоаллаше керда нарсаш хургья тха, юхадувла тха нарсаш миштай хьажа, — яхаш дувц теплица хьал тоадара уйла тIаце хIанз хьожаш йолча Нисиева Ручкъията.

— Дукха шераш да аз укхаза болх бу, — аьлар фабрика профкома председатела Давидова Нина Яковлевнас. Из теплица йола моттиг оаха пайда ца эцаш яьса яр. Цига из йилла дагадехар а вIаштIехьдаьккхар а директор ва. Укх кхаь шера из яьча хана денз цу чу хьалкхеяь нарсаш юъ оаха а объединенерча кхыча наха а. Цу теплицага хьежа а нарсаш хьалкхее а оттабаь лаьрххIа болхлой бац. Из дер тха коллектив я.

Бакъда, нокхарий леладеш-м лаьрххIа саг ва тха. Уж оаха леладу гIо дара боахам а лерхIаш. Тхога уж леладарах модз кхоач. Уж леладе доладаь а иштта дукха ха яц. БIаь никх ба тха.

Аьхки тха фабрика коа массанахьа а билла асфальт бар. Из малхо бIоах а беш, коа чIоагIа йIайха хулар, сага коа саца дог доагIаргдоацаш. ХIанз дуккханахьа дегIача зизаша шоашта бIарг тIаоз, гаьний Iийне латтача гIандаш тIа Iоха дог доагIа. Уж хIамаш дацар дукха ха йоаццаш а тIехь фабрике. Е уж хилийта йиш йолаш а дацар — хий тоъацар. Водопровод йиллай хIанз.

Болхлой шоай предприяти езаш хилийтара, цар къахьегаш хьал тоадара уйла тIаяхийтай оаха. Фабрика территоре тIа, цехашка фу дича из хьал дикагIа тоалургда хьожаш хьахиннад оаха мел даьр.

Хьалха даьсса оалаш ма хиллара а доацаш, тхо дизза дола предприяте даьй да. ХIаравар гIерт ше болх беш йола моттиг тоае, хозъе. ХIаьта тха дукхагIбараш дукхача шерашка болх баь нах ба.

Укх тIеххьарча шерашка царех дикагIа болх беш вола саг къоаставе хала да. хIана аьлча массавар дика къахьегаш а шоай балха норма кхоачашъеш а ва.

Къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъелга профкомеи администрацеи гIулакх хинна ца Iеш, ерригача коллектива гIулакх а хинна дIаэттад. Из толхаярах саг вувца вийзавац тха укх тIеххьарча хана, аьлар цо.

Нина Яковлевнас хIаьта а цIи яьккхар цхьаболча дикагIча болхлой. Уж ба объединене заслуженни болхло А. Г. Гангадзе, профессегIа дикагIбараш Громова Вера, Вацуева Аймани, Биткаева Зулай, Грибенников Виктор, кхыбараш а. Царех хIаравар дуккхача хана денз фабрике болх беш ва.

Шоай фабрика езаш нах ба уж. Из иштта хилара тешал ду укх тIеххьарча шерашка цигара балхара дIавоалаш саг ца хиларо. ХIаьта балха бахка гIертараш шортта ба.

Кулгашца бе безе а хала бале а, тхона кхоачамбеш, салоIам хулаш ба тха болх. Е шийлачеи арахьеи беш а бац. ХIаьта тха нах барттайна а безаме а ба. Бетта юккъера лаьрхIача 280—300 сом алапи доагIа. Оаха мичахьара кхычахьа лохаргба иштта бола болх, яхаш дийцар болхлоша Турчанина Марияс, Джабраилова Ларисас, Мелихова Евгенияс, Кунянкин Николая.

Веррига а фабрике 250 саг ва, дуккха а дукхагIбараш цу цхьан моттиге йIаьххача хана болх беш стаж а йолаш. Бакъда, йолаш я фабрике комсомольций кагирхой бригада а, комсомольски организаци а. секретарь Дудаева Киса а йолаш. Цар боккхагIбарашкара хьокхам а эцаш къахьег, толамаш а доах.

— Тхо дукха дац, — аьлар Дудаевас. — ХIаьта а къахьегарал совгIа, тхоашта а боккхагIбарашта а сакъердаме а хургдолаш художественни самодеятельность вIашагIтоха лерхI оаха. ХIанз цкъарчоа оаха безаме салоIилга хул тха цIеча уголоке бос болча телевизорга хьожаш, керда газеташ, журналаш дешаш.

Къахьегама а бытовой а хьалаш дика хилар бахьан долаш ка йоалаш болх а булу, цудухьа план а кхоачашъюлу. 1988 шу фабрика коллективо чакхдаьккхар товарни продукци арахецара план 100,6 процент кхоачаш а еш. Цига хьаю «Горянка» яха стенка, журнальни истолгаш, книжкай тархеш.

Фабрикера дIаяхьийта продукци во я аьнна юхаяйта моттиг яц. ХIаьта из продукци керттерча даькъе дIайохьийт Грознерча «Сакля» яхача мебельни тика тIа. Из ухийт Волгограде, Омске, Севастополе, мехка кхыча городашка.

Бакъда, атта хьаеш яц фабрике уж хIамаш. ХIанз а дукха къахьег кулгашца, кIезига я механизаци. Цул совгIа, оборудовани тиша я. ХIаьта мебель хьаяра йола материал дика яц. Ермоловски ДОК-ера фабрикана кхухьийта плиташ дика хилац. Царех хьае езаш я еррига мебель. Алтамаш кхухьийт фабрикана Москвас. Уж мела да. Уж цхьадола кхоачамбоацараш децаре, шеко йоацаш болх дикагIа а дукхагIа а булургбар.

Фабрика коллектив бIубенна я ер керда шу а еррига шийтталагIа пятилетка а шоаш толаме чакхйоаккхаргхиларах, хIана аьлча болхлоша къахьег революционни перестройкас керда уйла гIоттаяь, сага хьинар айдаь.

Пятилетка иштта чакхъяккхара болхлой уйла гIайохийташ царна юкъе политически кхетама болх бу фабрика партийнии профсоюзнии организацеша, директора ше. Боккха теркам тIабохийт социалистически яхь вIаштIехьяккхара, цун хан-ханнахьа итогаш ю, котбаьннараш моральни а материальни а белгалбоах. Фабрике я объединене социалистически яхье котъяларах коллективана енна карара кара тела цIе байрах.

**Т. ХАШАГУЛЬГОВА,
Ю. ЧАХКИЕВ.**

Письмо лерагІа

Бехкевар малав?

Дукха ха я Назрановски районе бахаш бола нах, электроэнерги лерттІа хьакхачац яхаш, леткъаш бола. Автобусашка, тикашка, кхычахьа нах гулбеннача моттигашка дукхагІча даькъе цар дувца къамаьлаш цох лаьце а хул. Каст-каста доагІа цу хьакъехьа каьхат «Сердало» редакцега а. Укх тІеххьарча хана цу тайпара лоткъамаш геттара каста аха даьннад тха адресагІа. Іаьлий-Юртара, Экажкъонгий-Юртара, Назранера, къаьстта дукха Долакха-Юртара, ТІой-Юртара — вешта аьлча, йоккхагІа йолча юрташкара нах ба шоашта цу хьакъехьа деча гІулакха раьза боацараш.

Цхьа каьхат Экажкъонгий-Юртара да. Цу тІа йоах: «...Ши бутт хиллал ха я тхо электроэнерги йоацаш дагІа. Ди-юкъа йовш я лампаш. Геттара халча хьале да тхо электроэнерги йоацаш хиларах. Цу тайпара хьал доладелар тхона нов. Чапанов райэлектросета начальникалла веначул тІехьагІа. Б. Чапанов шии специальностага диллача электрик вац, из зоотехник ва. Мишта оттаваьв-хьогІ из начальникалла?..».

ШоллагІдола каьхат Іаьлий-Юртара да. Цу тІара а массехк дош дешаргда вай.

«...Тхо электроэнерги йоацаш дагІа ши бутт ха я. Массехказа хиннад тхо нов. Б. Чапанов волча. Массе а хана цхьа жоп да цо тхона лур: «Іаьлий-Юртарча наха шоаш дІайоаю шоай электроэнерги». Тхона юкъе монтераш а бац. Шоашта мога гІо-новкъостал де тхона...».

ХІаьта, деррига письмой маІан чу а лоацаш доккха письмо дера ТІой-Юртара. Цу тІа а вувцар «зоотехник вола Б. Чапанов», ювцар «цун бехках нийслуш йола халонаш», «каст-каста ца хула электроэнерги».

— Долаш да деррига кхоачамбоацараш, — аьлар ТІой-Юртара цхьан письмо автороо. — Массехк шу даьннад тха юрта электроснабжени вІаштІехь ца йоала. Эггара эшача хана, нах балхара чубаьхкача, цІаьхха лампаш дІа а яйя, ваха-вала моттиг йоацаш, сагота хьовз тхо.

Иштта да наха дувцар. Берригаш цхьатарра раьза боацаш ба районерча электросета управлене балха. Массехк шера цхьатарра во долаш хьадогІа, йоах цар, уж гІулакхаш.

Масала, «40 лет Октября» яхача совхоза кертерча экономисто М. Арчаковас аьлар:

— Каст-каста нийслу электроэнерги йоацаш баха нах а совхоз а юсаш. ВІалла дувца дезаш дац цу кхоачамбоацараша тхона деш дола зе. Фермашкара, комплексашкара еррига механизмаш токаца лелаш я. Эшаш я электроэнерги совхозе къахьегаш болча наха а. Хала болх беш баьхка нах сарахьа чубаьхкача салаІа, телевизорга хьажа безам болаш хул. Фу дергда цар, ток йоацаш хилча? Цул совгІа, цІагІа берий кхоачам бе а таро хилац юрта бахача наьха. Вайна атта хете а, доккха экономически зе доал из гІулакх лерттІа Іалашдаь ца хиларах. Вешта, цул дуккха доккхагІа хургда наха хула нравственни зе.

Марема къамаьла массехк дош тІатехар цун йишас Милас. Из Назранерча № 14 йолча училища хьехархо я.

— Са болх атта ба ала йиш йолаш вац цхьаккха а. Дешашца дІадувца таро а йоацаш, хала хул из цІаьхха, сайрийна, кхоана хургйолча урокашта кийчо е езача хана, лампаш дІаяйча. Хийла бусйоагорг лотае езаш хилар со соахка. Теша ловш яр, укх шера гІулакхаш тоалургда яхача дешаех, бакъда, январь бетта хьалхарча деношка электроэнерги йоацаш дисар тхо. Ши-кхо ди даьлча цІаьхкхазза а дІайоайир лампаш. Гуш да, соахка хиннар укх шера а хургдолга.

Цу тайпара къамаьл дир сога Яндаре вахаш волча Б. Хашагульгова а, Экажкъонгий-Юртарча КостоевгІари МарзагановгІари дезалаша а, Долакха-Юртара М. Долгиева а, кхыболча наха а.

Цхьа моллагІвола саг кхетаргволаш дац РЭС-а гІулакхаш. Къаьстта дувца дезаргда цу хьакъехьа Назране города чухь нийслуш дола кхоачамбоацараш. Уж хьакъоастадара массехк бахьан да. Цкъа-дале, уж проблемаш хьалха хиннача горэлектросета (хІанз коммунальни боахама электроучасток хиннай цох) я. ШоллагІа-дале, города проблемаш дуккха ирагІа а йоккхагІа а я. Нийслу аварийни хьал а этте, ди-юкъа городе лампаш дІайовш, промышленни предприятеш сувцаш. Деррига доацаш бус-кх уж электроэнерги йоацаш хилча. Лампаш дІаяйначул тІехьагІа горэлектросета диспетчер волча телефон а дІакхачац. ЦІаккха хиннадац укхаза электроэнерги дІайоаялехьа нахага хоам баь а. Цу дешаша тешал ду укх служба кулгалхо М. Хаматханов йоаггІача тайпара наьха йоакхо еш саг воацилга. Из гуш дар оаха къамаьл деча хана а. М. Хаматханова дувцачох, деррига наха эшаш мел дар долаш да.

Къамаьл чакхдоалаш цхьа зІамига масал доаладе ловра сона. Назране, Скрябина улица тІа, кирзавода карта уллув, массехк шу хьалха денз духхьал электропроводаша хьаллаьца бІоагІа латта. Шиъ бетонах яь «шолгІар» хиннай цун моцагІа. Царех цаІ машино кагъяь дІаяхийтай. Дукха ха яр из бІоагІа Іобожа беза. Бакъда, цига лелача машиний а наьха а иразах хІанзалца малагІча низо лоаттабу а ца ховш, латташ ба из.

Кхоана деррига кхоачамбоацараш дІадаргда аьнна, хеташ вац цхьаккха а. Шеко яц, халонаш, тайп-тайпара объективни бахьанаш укх балха юкъе хиларах. Наха электроэнергеца Іалашо елга атта доаца декхар да. Цхьабакъда, ма хулла объективно хьежача, шеко йоацаш гуш да: вай бувца кулгалхой а вай дувца кхоачамбоацараш а дукха хана денз дика тарлуш, цаІ вокханна новкъа боацаш хьабоагІалга.

Ж. БОГАТЫРЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

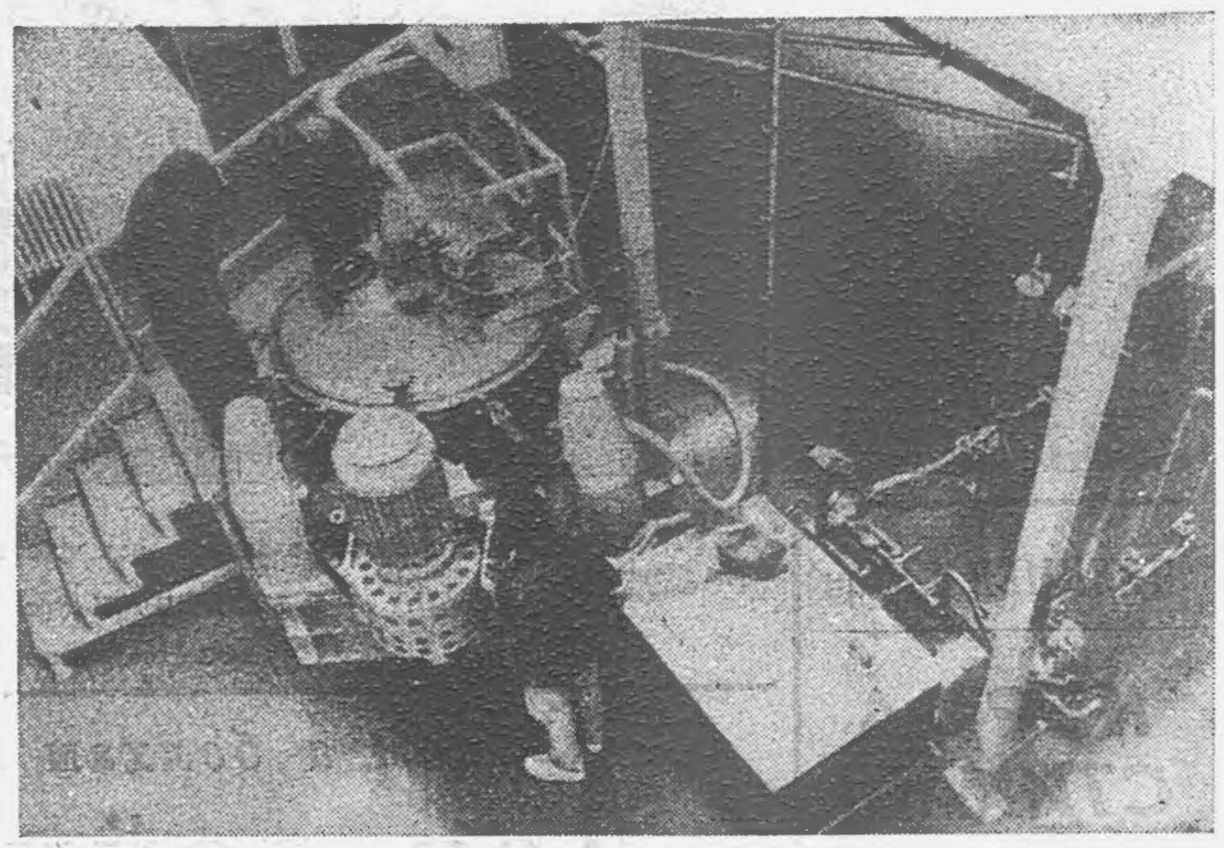

БУДАПЕШТ. ЦІека тІарча хронически лазара — псориаза дарба дара йола керда медицински препарат арахеца йолаяьй дукха ха йоацаш цхьана болх беш йолча венгеро-шведски фармацевтически предприяте «Псорикура». Из укх шера вІашагІъеллай. ПланагІа лаьрхІад хІара шера 25 эзар литр гаргга молхаш арахеца. Уж хул биъ бетта йола дарбан курс чакхъяккхал. Ер сурт даьккхача агентства даннешка хьежача псориаз яха лазар долаш Европен ВІашагІкхийттача Штаташкен 220 миллион гаргга саг ва.

СУРТА ТІА: фабрика цехе.

МТИ—ТАСС сурт.

Картоев Мурат

ДОШО ЦІИЙ

(Из цІи йолча романа тІара дакъа)

(Инстедоалар. Долалур 10-ча январе арадаьннача газета тІа).

— Маьржа яІ! — иккхар цунга. Шийна ма могга бІаргаш хьаделла велча хІама хилацар, кхы а чІоагІагІа лазар лелхар, кхы а баьдегІа хетар, кхы а дукхагІа хий Іоухар бІаргех. — Ханнахьа Іовийрза валаре хьокхалургьяцар сона из га, — йоахар цун дего. ХІанз фу дергда! Шийна ма могга говр юхаэзар цо. Сеца латташ цхьа юкъ яьккхар Темарлана, бІарга са мукъадала доладелча, ше ма йодда юртагахьа дІалаьллар цо говр.

Дов коачдалара тешал дора каст-каста ювлача топаши тепчаши. Молха кІура хьаж дІаяьржаяр гонахьа. Ше ма водда водача Темарлана деррига дика хьахозе а, дукха хІама гацар. Минот мел яла бІарга са дикагІа хуле а, ше цхьан коа нийсвелча мара ханзар цунна ше мичав, ше юрта чукхаьчалга. Хьайзза говра тІера Іо а ниййкха, цІагІа дІачуведар Темарлан. Бе йоалла топ хІанз а йоассаянза яр. бІаргаш товнаш санна, доагар. Хьал-Іо ведача кх ысаг а ца кораваь, юха а коа нийсвелар из. ЦІи тоха шийга хІама йоацилга дагадехар цунна. Юха а ер цІагІа дІачуведача, эпсарий форма а ювхаш, хьалтеха доалла сага сурт дайра цунна. Ха-зама дІаяхарах ІажагІа дийрза дале а, хоза бега баьча гомо а лакхе даьча догамо а Іалаьмате хоза хетийтар эпсара сурт. Цу сурта аьрдехьа а аьттехьа а, зІамагІа дале а, из санна хоза кийчдаь боккхийча а кагийча а наьха сурташ доахкар, царех цхьанне Темарлана бІарг тІаэзар. Мочхала ІоккІалйоалаш гІалкхаш а ядаш, кІай безаме юхь а йолаш йоІ яр цу сурта тІа. Цхьа хІама дар Темарлана деза ца деннар — корта берзанна кІезига байнабар цунна кхалнах. «Са моастагІчун хьо яле а, дала теха хоза я — кх хьо», — аьнна хийттар Темарлана.

Нана-цІагІа Імерца йІайха яр. ЦІендаьй дІабаха дукха ха йоацилга тешал дора хІанз а кхуврча хаданза йолча цІеро. Эггара хьалха шийна бе дена ши-кхо барзкъа хьаллотадир Темарлана. Ала чехка дІабаьржар цІагІа гІолла, корага ухкача кІадаша бодабаь хьалбихьар из тховнага, кора санагІашка. Ше деддар даь ваьлча, ка теха тхьовра шиі бІарг тІаэтта йиІий сурт хьа а даьккха, цІагІара аранийккхар Темарлан. Дехьара а сехьара а цІеноех, кхийнех, доакъарех а яьнна цІераш бІаргаяйра цунна, гонахьа цхьа во хьаж йоагІа кІура отташ латтар. Дуккхача шерашка наха, харцахьа а бакъахьа а гІуланкхаш лелладеш, кепига тІа кепиг дехкаш вІашагІтеха гІирсаш цІеро чехка дІаэцаш латтар. «Ма дика болх ба укх цІагІа саг ца нийсвенна. Дала ма дахьалда сага цІий хьарчар, леш латтача сага къаьрза бІаргаш гор», — йоахар Темарлана къахетамеча дего. Сенах ховргдар цунна кхоана шоай коа таьзет оттаргдолга, хІаьта къаьна ГІармах шиі цІагІа вийнача виІий дакъа а дита, юрт йоаккхаш байнариг кодамбе гІоргволга. ХІанз из деррига гІанахьа хилча санна хет, гІанахьа дайча санна хет.

ХІанз ха-зама дІаяхача юха а тІемо араваьккхав Темарлан. Юха а вода из тхьовра хьалха Іоажалах бизза хиннача новкъа гІолла. Кулг а лостадаь, бІарг а тоІабаь хьадоаладе йиш яц-кха сага ираз.

Наг-нагахьа юртагахьа юха хьож Темарлан, ди хьалха а кІира хьалха а юрта хинна хІамаш дагаух цунна. Даггара дале а кІира мара юкъе ца доллаш, байра цун устадан уста-нанеи, цу шиннахьа а ши етт бигар Темарлана. Наха-м аьннадар шоллагІа дола бежан дига дезац, аьнна, кхыметтол, да дІавеллача хана денз шоайцига йола укхан сесаг яйтаяр уста-вошас кхы зе де хьаштдац, аьнна, бакъда Темарлан иштта эсала вац. «Из а вож а сона бе-башха хетац», — аьнна, шиі коара шоллагІа болча Іатта юхь а лацийта, шиі зІамагІа вола воІ Увайс хьалвахийтар цо. Наха чІоагІа баркал аьлар цунна цу дийнахьа. Из а хилар гІанахьа хулаш санна.

Ши-кхо ди хьалха МаІаса йоІ маьре йодача а хилар из. Ши цІа мара дац цун цІеннеи МаІаса цІеннеи юкъе, дика товш лоалахой ба уж, ер йІаьха зама йоаккхаш новкъа дола дош аьннадац дІа-хьа. МаІас ше а ва хьаьнала саг, сага новкъа саг вац. ЙоІ ехача хана, Темарланага далийтар дас жоп, хІанз тІехь из бахьан долаш МаІасаца хьада ба цун даьвежарий. «Вай тайпан фу хьадад мотташ-м вац из, ва кхалсаг», — аьнна, чІоагІа вас а яь, чуяйтар шиі гІулакха шоайцига ена МаІаса сесаг Маднат, Воккхне. (Иштта цІи йоаккхар Мадната тайпан воккхагІа волча шиі маьрдаь вешех Зархматах). Из дІахезача вай коара саг цар коа чуводаш сона гой, во хьал да шуга, аьнна ІаттаІа Іийра МаІас, даь вешийца къувсарах пайда баргбоацилга дика ховра цунна.

МаІаса ворда Темарланачул тІехьа йоагІа, цхьан юххе бу тоха лаьрхІад цар. Темарлана хов укхан новкъа хетар кхераш селхан ше Ачалкхе дІавига венача уставешийца МаІас дІа ца вахалга а. Веначо дегабуам бар кхераш, арара цІада дезаш ялат да са аьнна бахьан а даьккха, шиі зІамагІа дола ши бер уста—вешийга дІадагийтар МаІасас. Наг-нагахьа юха хьож Темарлан МаІасий вордага, из а воагІа ер санна, говра юхь а лаьца, лаьттагахьа бІарг а лекхаш.

Бухь билла малхбузенгахьа йолх езъенна морхаш, гарга гІертай тІема гуйре. Цу шера мо чехка вІалла а енайий-теш из? Чуэцанзачуданза да хІанз а ялаташ, чуерзаянза я бешамаши бІарчча аренаши. МаькхІ Адамо шиі деррига хьинар дІаденна боча хьалкхеяь маьхк йовш латт. Ма хала а да из ахархочун дегаІ Лаьттах боал Темарлана эггара кІоаргагІа бола овла, вай дерригаш а шиі берзанча, маьлха а догІа а бийла болча наьхк тІа доахадеча лаьттах. Цо тахан дутача лаьттан хІара чІегилгах, дІакхессача, цхьацца саг венна хургва, цхьабакъда, мел адам доахадаьд цун беркато, мел дІахийцад укх доккхача дунен тІа гІолла вахара чарх кхестае. ЦІеша диза дале а, къинтІеравала веза цунна, из ше даргдац къинтІера, тІаккха хала хургда, вала мо хала хургда. Ма вІаьхий ва хьа хам бе ховр, киса кепиг деце а; ма къе а ва хьох йоакхо ца ер, деррига дуне цунна хьакхелла дале а. Лаьтти сагиІ МалагІа дошо хьоаса тессаб шоана юкъе?

Укхаза хьа а кхоллаш, укхаза ба а бовш, баьхаб Темарлана дай, укхаза да цар кашамаш. Шийна хьаховш укх лаьтта Іоежача цхьан маькха гІоарилга ког тІатехабац цо. Темарлана санна, деза а хьамсара а далар из дунен тІа мел бахача наха, ма дукха хоза гІулакхаш даь хургдар цар из бахьан долаш. ДогІо кІаьддаьча лаьттах кІоаргга Іочуух ворда чархаш. Наг-нагахьа говра барго юхатох лаьттан цицхаш гергбенна ворда тІа багІача Темарлана дезала.

Уйла йой-те цар шоашта ІотІахьерцар дала а наха а шоашкара дІадаккха йиш йоаца лаьтта долга? Езъенна берагІа я Темарлана сесаг, хІара ворда тохаялар чІоагІа новкъа да цунна. Каст-каста шиі чена кулг тІадулл цо, безаме тохалу цун кІала цхьа зІамига, тамашийна хІама, когашкара кертага даллалца, хин тоатол санна, хьалдод безаме гарт, тІаккха юха а дега кІал хьаІов цхьа зІамига, лаьттан гарза санна бола, хоза мажарг, тІаккха лергашка диткъа-диткъа, бакъилга дар санна, зов отт.

ДІара балам баькхача кхы дІахо гІоргвац Темарлан, тоъаргда ишта а дикка гаьна ваьннав из шиі даьша болча бІына, шиі даи вежарийи ухкача лахьта. МаІасаца дагаваьннав из шоаш дІахо дергдолчун, хало а атто а цхьана ла лаьрхІад. КІаьдваларо шортта дІалоацаш латт къонахчун дегІ, даша чудеттача санна, езъеннай настараш, мелденнад пхьарсаш, коачъеннай маьженаш. Берригa бутт а бац из меттара гІетта, наІарга кхаччалца ше дІаваха йиш йолаш вацар из. Цкъаза юха а долалу лазар, бакъда чехка тув, юхадоал. ХІанз из дицденнад Темарлана, бакъда юхь тІа хьацар детт, тІаккха шелало гарре дегІ оагаду, баьца мергІилг санна, тохадолийт дог. Чубиза ца боалаш дІабузаш латт моажа малх, дошо таьнаш санна, шиі тІеххьара зІанараш Іотувс цо лаьтта. БІийгаш санна, ловзаш дІауд йІаьха Іанараш.

Шиі зІамагІа волча воІага говра юхь дІа а енна, хьалха водача Темарлана хьалтІехьакхийра МаІас. Дог деха волча Темарлана товр де гІертар МаІас, шиі безам ца боагІе а, дукха къамаьл дувцар. Цо леладер дика кхетадеш вола Темарлан а водар цо ях-яхачун тІехьа корта а лестабеш. Цу хана воддаше Іокхайда хьа а нийца, йокъаеннача дахчан гударг юстара кхессар МаІасас, тІехьабоагІараштa новкъа хургйоацаш. Ворда чукхийттача Іочу а сетта, цІайза а цІайза ора дехьа яьлар. Укхазара гаьна доацаш Жоркъ а да, хІанзле дика хьахоз цун зовне оаз.

— Укхаза вийна веций Элжаркъий Ахьмад? — хьаьттар Темарлана. — Укхаза цунна дегІа чурт а ма дар. Кулга аьрдехьа дар мотт сона из. Гола тоххаше хьагуча нийкха чурт бІарга а дайна. цо яхар бакъдеш корта лостабир МаІасас. Ворда тІа дагІа Темарлана бераш а чуртага а хьежаш, цхьацца хабараш дувцаш дар.

— Хьона дагавоагІий Элжаркъа? — хьаьттар МаІасас. — Сона-м дика дагадоагІа цун сибат а, гІов а, говра дар санна, доккха дегІ а. Укх хьунагІа сона ца йовзаш га а кхера а бац, оалар йоах цо. ЧІоагІа хьу дукха-езаш саг вар. КІираш а бетташ а доахар цо юрта чу ца воагІаш.

— Из варий из, шиі вешиі коа ча дІайийхка хиннар? — хьаьттар Темарлана.

— Вар хьона, вар, — аьнна, чехка чІоагІдир цо аьнар МаІасас. — Цкъа шиі сесага эгІаза ваха волча хана, хьо сайна ваьв е ваьвац хьажа воал со, аьнна, шиі воІ йІайхача пийшка Іоакъа тІа оттаваьр а из ва. ХІаьта кІаьнкага цІе цІогІа даьлча, хьо-м сона а е вира а ваьвац аннад йоах цо.

— Цун да а чІоагІа зонх болаш саг хиннав йоах. Ахьмад вецарий Элжаркъас пийшка Іоакъа тІа оттавар.

— Сона хеташ-м вар.

— Миска, шерч а дІадоахаш, хьан-сен вийнав ца ховш вийра-кха хьона из, сесаг а бераш а дусаш. «Валале хьалха дог Іаббалца снскал а йна, ков дизза жадозхан а лелаш, се а сай дезал а Іалаш а хинна ха йоагІаргйий-хьогІ сога» оалар йоах цо. ДегІа хиннадац цунна из.

— ХІанз а ба мотт сона цун къонгаш хоаттам-оалам болаш. Визгий къонгашка пхьа дІахьийна хиннаб йоах, бакъда вожаш Іо а баьхка дув а бна, дІабахаб.

— Визгий-наькъан из дергдац.

— ХІаьта а, Темарлан, къаракхо вохаваьр хьакхийттав йоах, дулхо вохаваьр хьа ца кхеташ висав йоах. ЧІоагІа куралаш яр цар цу хана лелаяьраш.

— Визгий къонгашта юкъе саг ве къонах хиннавац. Царех толашагІа волча Арсмака тІера яьккха хачи чуя къонахий-м хилanзар уж.

— Из-м сона а дика дагадоагІа. Жерал ягІача Гуржейха йоІ Сапет йийхаяр Арсмака. ХІаьта сона хІама де къонах вац шун тайпан, яхаш, хІара сарахьа цар цІагІа чуихав Арсмак. Йийха ягІача Сапетах а леташ, устаьнага а лувш хьашт доацар леладаьд цо. Из соцаве цІагІа къонах а воацаш, наха из дІахайта тоам а ца хеташ, хала лийнай Гуржейха.

— Сув я-кх из Гуржейха, укх юрта яц цунга кхоачаргйолаш кхалсаг.

— Из дІахайнад Гуржейха вешиі къонгашта. Цу бус шоай цІагІара ара а ваьккха, тІера хачи яьккхай цар Арсмака. Дунен тІа мел доа хІама дергда оаха а яьха, из Сапет хьа а йоалаяь, бахаш ба-кх уж хІанз.

Ворда тІера Іо а нийккха, хьун чу дІачуведар Темарлана воІ Тархан.

— Тархан дукха ма галахь, — тІехьакхайкар цунна нана. ЦІогІа чІоагІа тоха гІортарах юкъага лазар нийккхар цунна. Лазар дІадаллалца хобадаь лоаттадир цо бІаргаш, тІаккха юха а ворда хьалха водача маьрага дІахьежар. Гаьнашта юкъе дІачуэккхача кІаьнках бІарг а кхийтта, юхахьежача Темарлана зийра из. Цкъарачоа юхавала венавар из, бакъда, тІаккха хІама ца хилча санна, сихагІа дІаволавелар. ЮхавоагІача Тарханага хьожаш санна кеп а оттаяь, кІеззига ха яьлча юха а кІирвенна сесага бІарахьежар Темарлан. Йоддаше а ворда тІа хьатІанийккхача кІаьнка кертах кулг а хьекха, берашка цхьа хІама дувцаш йоаллар нана, цу гІулакхо дикка са метта доаладир Темарлана.

ВІалла юха ца соцаш МаІасас дувцача къамаьлага ла а дувгІаш, шиі уйлаш еш вода Темарлан. ТІехьа йоагІа вордаш а кІезиглуш латт. Кхы дІахо ца болхаш совц цхьабараш, вожаш, тІемо а герзо а кхерабаь, гаьнагІа дІаболх. Цу дуккхача вордашта юкъе, дІакхессача, кхо ворда хургьяц бераш тІа ца дагІаш. Темарлана ворда тІа а дагІа ялх бер. Уж воккха хинначул тІехьагІа мара хиннадац даь. Кхыча сесаго яь йоІ маьре а яха, шиі дезал а болаш яхаш я. Цун нана енначул тІехьагІа саг ца йоалаеш дукха ха яьккхар Темарлана, бакъда шиі цаІ мара йоаца йоІ дІаяхача, ехар-йигар цаІ долаш Гаьзе йоІ Бака йолайир цо. Цунна ца меттача бесса тоаделар вахар, укх тІеххьарча ворхІ шера берий гІараша а цІогІо а хьалдизар Темарлана цІа. ХІанз ворхІлагІчох езъенна берах я Бака. ДукхагІа хилча а дезал новкъа хургбацар Темарлана, чІоагІа бераш дукха дезаш ва из. Дукха деце а, шиъ маІа бер да цІагІа: шаккъе бІарг тІабаьккхача къарлургвоаца Тархани, бурдолг санна, герга вола Увайси. Шиі кІаьнкаш чІоагІа дукхабеза даьна.

ВоккхагІчо даьр ца дича Іеваланзар Увайс а, ведда хьун юкъе дІачу а иккха, шийна ма могга шок техар цо. Къаьнача МаІасас велавенна корта оагабир. Цу хана Хьасана къонгаш Арс-Іали Сонта-Іали бувцаш воагІар из.

— Цхьан Іовдало кхыча сага цхьа бІарг баккхар духьа, шиі ши бІарг баьккхаб йоах, Темарлан. Хьасана къонгаш сий доацаш нах ба, даьла тІа воацаш нах ба. Бакъда цар са цІенца леладу моастагІал, иштта дусарг-м дац царна, шоай да а даь-воша а аз вийча санна, ма хьувоий уж-м. Да хьакхийца а нана вирца а йоаллийла уж малаж-б ховчун, царцара дов эшачун.

— Битал хьай уж, — йист хилар Темарлан, — жІалеш!

— Кхы аз ца бита царна даь хІама-м дац. Уж дала бодболба!

— Арс-Іал юрта-да вахав аьнна. Сонта-Іал чувеча цар нанас фу аьннад хой хьона? — сацацар МаІас. — Даьра аьннад хІанз-м уйнаш хьал-Іо а теха, цІенош дергда вай аьнна. Со цу цІагІа чувутаргвий Іа аьнна? — Сонта-Іалас даьча хаттара, когаш бІеха хул хьа, аьнна жоп а деннад. Из хьаькъал долаш нах ба-кх уж.

Йоахараштa а хабараштa а дукха тІера вац Темарлан, цудухьа хІанз а вагІа из МаІаса ду къамаьл даьсса хеташ. МоллагІча кхыча сагага ала дезар цун шиі дар, бакъда, хІанз сихача дешах увзалуш воагІа из. Цун уйлаш кхетайнча санна, маІас а юхасецар.

— Говраш а кІаьдъеннай. СалаІийтача бакъахьа децарий? — йист хилар Темарлан. — Укхазара дукха гаьна боацаш шийла хьаст а ба, воашта а говрашта а хий лаьцача бакъахьа да. Кхоана фу хургда сага а хац.

— Хий эшаш да, — аьлар МаІасас. ТІаккха наькъа дІа юстара а ваьнна, шиі ворда хьатІакхачарга хьежаш дІаэттар.

Юха а ше цхьаь висар Темарлан. Къаьстта ер моттиг дукха езаш вац из. Элжаркъий Ахьмада дегІача чурто дукха хІамаш дагаухийт цунна, иштта а лазаш йола чов кхы а чІоагІагІа лазайоакхх. Илеза цІий хІанз а цІаданза да, юрта чу а ухаш, маьрша лелаш ва Болат. Шозза дика аьттув баьннаб Темарлана довхо дІаваккха, бакъда, шоззе а сесагаца вар гоавар. Тоха аьнна топ тІалаьцача а ца тохаш дІавахав. Дукха хІама лургдар цо Элжаркъий Ахьмад санна, хьан-сен вийнав ца ховш Илез валаре. Царна аттагІа да.

Хьалхара вордаш сайцача тІехь тІайоагІа вордаш а, тай тессача санна, сайцар. Бераш вордаш тІара Іо а лийлха, хьаст болчахьа дІадайдар, лерга нІана боаттІабе санна, цІогІа а делла. Шоай зІамига кулгаш шийлача хи чу а Іетташ, цицхаш урагІа ухийтар цар. Уж бІаргабайначоа аттагІа хургдар тІом машарах хьакъоастабе. Боккхий бараш царна безаме бІара а хьежаш, цхьан юкъа шоаш хьош бола никъ а бицбенна, шоайла къамаьл а дувцаш латтар. Сухалбе аьнна Темарлана техача цІогІо коргагІбаьхар нах. Йицъяла йолаенна цІаста кІудалаш а, ведараш а, топпара чамеш а, богаш а, кадаш а—фу яр укхаза йоацаш. Сихбенна хий лоацаш боахкар нах, цхьа шийла сатеми саготои латтар цар бІаргашка.

КЕРДАЧА УЙЛАН ПОЗИЦЕ ТІАРА

Афганистанера событеш дІахо мишта хургья, малагІча наькъаца тоадергда Гаргарча Малхбоалера хьал, барт булургбий-теш вІашдухьал латтача кампучийски низашта, мишта чакхбаргба ангольски халкъа Савимбе марионеточни эскарцара къовсам? Хетаргахьа цу хаттараштa жоп лургда 1989-ча кердача шеро.

ДІадахача шера кхохкама тайп-тайпарча зонашкара хьал тоадеш лоадаме хІамаш карагІдувларах шекболаш кІезига нах нийслургба. Афганистанах йола женевски соглашенеш оттаяр, Къулбехьен - Малхбузен Африкера хьал тоадара кхаь оагІорахьарча соглашенена кулгаш яздар, кампучийски оагІонашта юкъера диалог дегІайоалаяр, хІаьта иштта кхыча регионашка хинна процессаш а — из деррига а хьахиннад кердача уйлан политикана тІагІолла.

14 шу хьалха Киншасе ваха волаш сона бІаргадайра шиі лоІаме хургйолча Анголана гонахьа из империалистически системана чухь соцаергйолаш карт мишта хьайора. Заира информационни агентства керда здани хьаеллаш нах гулбеннача хана хьагучабаьлар хІаьта наха кІезига бовзаш хинна Холден Робертон Жонатас Савимбии. Баьде бІаргсиош доахкаш хинна царех хьалхарвар хІама дика карагІдоалаш хиннача адвоката тара вар. Эскара баьццара барзкъаши эскара еза ботинкаши ювхаш хиннача шоллагІчо ше низ болаш а ва, из эшшача отта а бергба, яхаш санна дувцар.

Ангола шиі лоІаме йолаш дІакхайкае кхы а цхьа шу дар. Бакъда цу хана ангольски политически вахара арене оттабаьбар дунен халкъашта юкъерча реакце нах. 1975 шера ноябре МПЛА лидера Агостиньо Нетос Ангола шиі лоІаме хилар дІакхайкадир. Нетой правительство практически йохаргйолаш лаьрхІар дуккханеша: къулбехьара ши бІаь километр мара доацаш Луандана хьатІаэзар ЮАР эскар. 14 — 20 километр радиус йолча хьувзаш дар Робертойи Савимбеи низаш.

Ангола хІаьта а духьал оттаелар. Цунна новкъостал дир Кубас, президент Агостиньо Нето кхайкача Луанде эскар дахийтар цо. Цо гаьнна къулбехьа дІатІехьашка даьккхар ЮАР эскар, хІаьта цун союзникаш марионеточни эскараш эхь долаш дайдар.

Анголера дІавахар Холден Роберто а, бакъда юхевисар Жонатас Савимби. Цун отрядаш къонача шиі лоІамеча республикана духьала Къулбехьен Африка расисташтен ЦРУ-нен бе боалла керттера низ хилар. Цу дерригача шерашка кубински бІухоша хьал а лоацаш Ангола хадданза духьала лаьттар ЮАР-а чулелхача агрессивни низаштен Савимбе низ болаш доагІача эскараи.

Фу дахь цу мехка 1989 шера Намиби шиі лоІаме хургйолаш мукъаялийтарах йолча соглашенешта кулгаш яздергхилараи этапашха доаккхаш 1991-ча шера 1-ча июле кхаччалца йолча хана кубински эскар арадоаккхаргхилараи?

Намиби шиі лоІаме яларца Ангола къулбехьера тешаме къайла хургья. Бакъда герз Іодилла лаьрхІа-м яц Савимбе отрядаш. Цар тІахьожам лоаттабу мехка къулбехьен — малхбоален районашта, царна керте латтар мехка гІулакхашта доал дара юкъе дакъа лаца лерхІаш ва. Этапашха кубински эскар арадаккхаро хьахьокхаргда шийна карагІдаьннар лораде ангольски халкъа революци мишта могаш я.

Герзаца кийчъеннача оппозице отрядашта массаза а хьалха хиннай Заире лачкъа моттиг, Савимбе керттера база цига дІа а хьоргья. Из мохк массаза США-с къаьстта теркам тІабохийташ хиларагІа, духхьала укхаза мара вІалла духьале а йоацаш герз кхоачаргдац УНИТА-на керте латтачунга тІом бара.

Кхетаде хала дац Савимбе эскарга тІехьа тІайоагІача хана а дукхагІа США-гарен Малхбузен кхыча мехкашкарен новкъостал хургхилар. Цудухьа Анголе бизза машар оттар тийша хургда республика цу низа духьала отта могаш хиларах.

Цу тайпара хьал да тахан Афганистане а. 1987 шера октябре, женевски соглашенешта кулгаш яздар цхьаннена а дага ца хиннача хана, дика кхетадеш дар массе а оагІорахьарча позицеша дакъа ца лаьцача къам барта гІоргдий-теш аьнна хетар.

Герзаца кийчъеннача оппозице цхьаболча викалашца къамаьл деш аз кхетадир Наджибуллай правительстваца цхьана хила лаьрхІа уж боацилга. Провинцешкен уездашкен дуккхача ахархоша гуччахьа харцдора Іаьдал, цхьаккха тайпара цох тешаш а бацар. Иштта дола хІама хиннад 1978 шера апрельски революци хинначул тІехьагІа сихен нийса йоацен реформаш Іаьдало яр бахьан долаш юртарча районашка бахача нахах дикка доккха дакъа дІаюстардаьлар.

Афганистанах йолча женевски соглашенешта могаргдацар афганций шоай дола гІулакхаш къоастаде, малагІча тайпара къам барта гІоргда ха. Цу бахьанце Афганистанера хьал радикальни тоалуш хІама хиннадац, хІаьта къам барта дигара политикас хоалуш хІама даьдац. Кабульски правительства тоъаргдолаш кийчденна а герзаца дика тоаденна а эскар дале а, цунна дукха хІама дулургдац бахача наха шерра хьал ца лоаце. Цудухьа хьатІадена 1989 шу шеко йоацаш хана а чоалхане а хургда афганцашта.

1988 шера 15 ноябре шиі лоІамера палестински паччахьалкхе дІакхайкаяьчули американо - палестински диалог йолаенначули тІехьагІа реальни йиш хилар Гаргарча Малхбоалера хьал тоаде. Израило дІалийцача территорешка хиннача палестински восстане Іарбашта духьал тІема низ лоаттабар вІаштІехьдоацилга дІахьокхарал совгІа хоалуш хІама техар Тель-Авива дунен халкъашта юкъерча гІулакхашта а. Укхаза керттера хувцам хургба Тель-Авиве кхетамера позици лаьцача, цунца СССР-цара гІулакхаш лертІадаха а Гаргарча Малхбоален хьакъехьара дунен халкъашта юкъера машаре конференци кийчъе йолае а йиш хургья.

Дика перспектива отт Кампучера хьал тоадеча а. Къулбехьен - Малхбоален Азе паччахьалкхенашца тІехь-тІехьа дукхагІа цхьана къахьега ловш йолча, Кампучера хьал лертІадаккха, цу регионе машари стабильности оттае хьаштдолча Китайга кІезига новкъостал дулургдац цу гІулакха.

Глобальни масштабе кхохкам лаьгІбара тІаерзаяь хІанзара тенденци лоаттаеш, кердача политически уйлан кІийлен тІа, шеко йоацаш, йиш хургья цу а дунен кхыча а регионашта машара гІулакх лертІадаккха.

Эдуард РЯБЦЕВ,
политически обозреватель.

(АПН).

ТІеххьарча хана НРБ дукхагІа дІаяржаш латт частни отель лелаяр санна йола индивидуальни балха форма. ХІара шера Болгаре тайп-тайпарча мехкашкара миллионаш туристаш ух. Цудухьа хьалха а яр йоалах цІенош дІателаш практика, къаьстта форда йисте ядача городашкен юрташкен. Цхьабакъда, туристашта гІулакхаш дара керда форма хьалха санна туристически агентствашка гІолла лелае езаш яц хІанз.

Витоше яхача лоама юххе уллача цхьан хозача софийски квартале дукха ха йоацаш рекламни объявлени хьалэллар, «Симеоново» яхача отелей частни комплексо туристаш чуэц, аьнна. Из йиллай массехк къона дезал вІашагІа кхийтта цар хьашиі шоай цІеношка чуэца лаьрхІа.

СУРТА ТІА: эггара хьалха цига снача хьаьшах я Грецера Анни Тотцу.

БТА—ТАСС сурт.

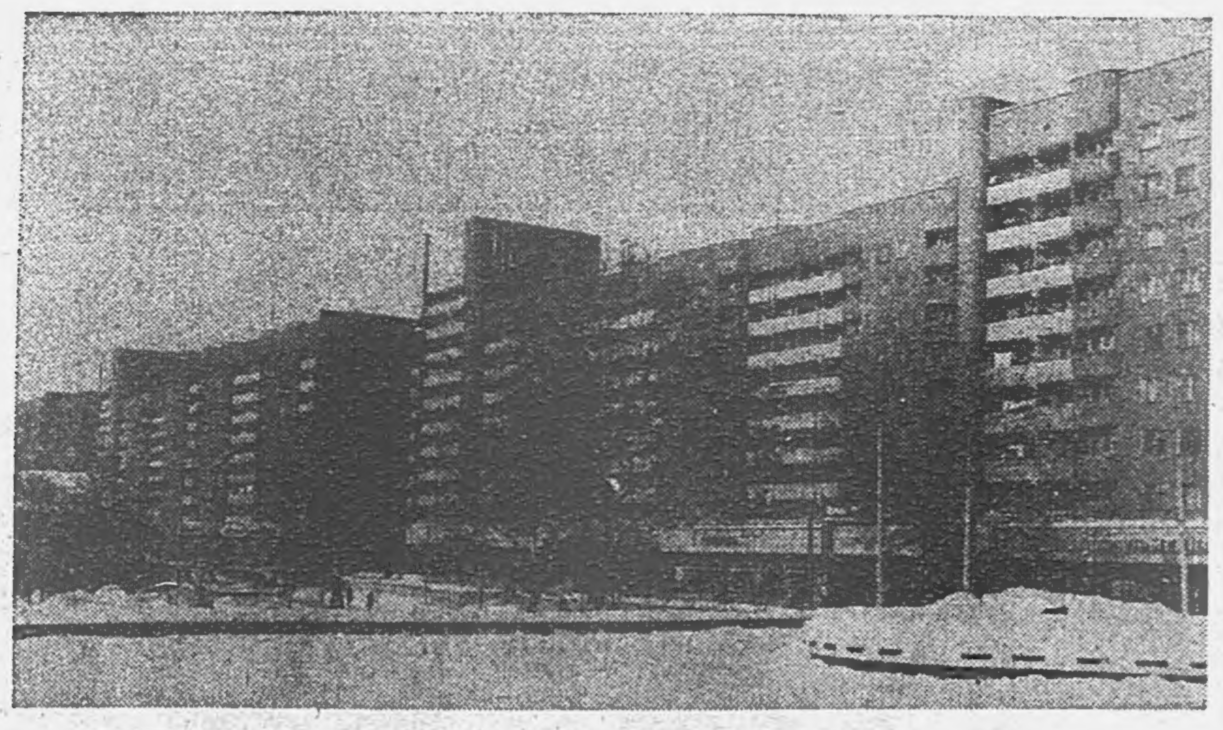

Белорусски ССР. Минск.
СУРТА ТIА: Танкови улицагIа хьалдаь нах чубаха керда цIенош.

В. ШУБАИ, В. МЕЖЕВИЧЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

ХАТАР ХИННАРАШТА ГIО ДАРА

— Лоамарочоа ферта еза я, — аьлар Веденски района МахкетIа яхача юрта вахача Межиев Iимрана. Цо шелалах а догIах а лораву. 8 декабре Iуьйра ферта а яхьаш шоай юртарча дарбан учреждене вера Iимран. Из цунна дань-даьгара даьга а йоалаш, дIадахача ноахалгара кхаьчай. Иштта еза яле а, Армене хатар хиннача наха дIаяхьийта аьнна, енаяр цо из.

Уж санна дола масалаш кIезига дац вай мехка а республике а. Тахан укх дунен тIа мел долча халкъий теркам тIалатт Арменена. Царга машара кулг кхувдаду массадолча адамаша.

Шоай говзалга хьежжа, сага могашал лораеш хиннаб массаза лораш. Аьлча мегаргда, тIом болча хана лораша даьча дарбах 73 процентага кхаччалца човнаш хиннараши 90 процент гаргга цамогаш хиннараши бийрза а бийрза, дIабаха хилар.

Цул совгIа, човнаш хиннача 5 миллион гаргга бIухочоа цIий чудеттад.

Вай республика унахцIено лараяра министра ГI. Мальсагова ше коллеге къамаьл деш аьлар:

— Даьхено лораде вайга хьаденнар шийи эггара дезагIа дола хIама да. Из я наьха унахцIено, хIаьта из саг ва.

Хатар хиннача эрмалошта квалифицированни медицински гIулакх дара тIаберзабир ГI. Мальсагова вIашагIкхийттача лорий теркам.

Доккха халахетар хиннача наха лораш, чубаха фусамаш, даа хIама, наьха дега йIовхал эш.

Городера а юрташкара а нах ух цIий дала дарбан учрежденешка. Ереване дIадахьийта 900 саго мах боацаш цIий деннад. Травматологаш, хирургаш, анестезиологаш мичча хана дIабаха кийчо а яь багIа. Цул совгIа, вай республикера лорий кхо бригада я латтта аьгача болх беш. Царна юкъе ба йоккха балха опыт йола лораш А. Сангариев, А. Палин, А. Ваниев, фельдшераш А. Шумейко, В. Переходюк, И. Салманов.

Дехача наькъашка гIолла кIаьдбенналга дIа а ца хойташ, «скори помоща» машинаш лехкаш ба водителаш И. Абрамченко, С. Айрапетян.

Республика медицински болхлоша эрмалошта хинна хатар шоай цIенна хилча санна дегтIара хала а хеташ, шоаш цхьан дийнахьа даьккха алапи царна дIадахьийтар.

Советски нах интернациональни дог-уйла йолаш хиларах доккхал а деш дувц «цIий дувттача станцен» керттерча лоро В. Бартника.

— Са са кIалхара даькхар лораш ба, царна аз доккха баркал а оал. ХIаьта, со тахан кийча ва хатар хиннача наха сай юхейнса могашал дIаяла. Из аз сай берашка а сай берий берашка а аьннад, — йоах Назрановски районе ТIой-Юрта вахача К. Арчакова. Иштта дика оамалаш даьшкара къонгашка а йоалаш дIайода ха.

— Ткъаьи итт шу да со Грозне ваха а болх беш вола а. Дуккха а дика нах бIаргабайнаб сона, хIаьта, эрмалой халкъа тIакхаьча бала иштта хала а хеташ массане тIаэцаро чIоагIа дог айдаьд са, — йоах хирурга С. Аллахвердова. Из ше эрмало ва.

Наха гIо-новкъостал эш. Армене халкъа эзарий викалаш Iоажала кIалхара баха безача хана дерригача халкъий барт кхы а чIоагIагIа кхотабала безача хана хьал хIана ийду Нагорни Карабаха хьакъехьара дош, хIана доах Грозне эрсашта зулам де кийчо ю, яха хабараш? Уж хабараш дувцараш халкъа моастагIий ба. Даьхе а культура а йоаца нах а ба.

Бакъдац, Армене а Нохч-ГIалгIайчен а цхьаккха халкъ халкъа духьала даргдац. Халкъаш машаре даха безам болаш да. Къам къестадеш тассац наха доттагIал.

Миччахьа уж бале а, экстремисташ бехктокхаме увза беза. Вай вахаре царна моттиг хила йиш яц.

Наьха унахцIено лораелга керттера гIулакх лоархIаш хиннад В. И. Ленина.

Халкъа унахцIено лораяра система вIашагIйоллара йоккха бокъо еннай Октябрьски революце. Оспа, чума, холера яха лазараш дIадаьннад. КIезигагIа да туберкулез, промышленни травматизм, тIехьарча хана нах кIезигагIа бов. Саго вахаш йоаккха ха а йIаьхагIа хиннай. Дарба деча а лазара духьале еча а дукха хувцамаш хиннад.

Наьха унахцIено лораяра а лазарашта духьале яра а оттаяь мероприятеш я.

Эрмалошта хиннача хатара юстарваьнна цхьаккха а вац. Республикера лораш кийча ба вежарашта оарцагIбовла.

Б. КИНДАРОВ,
унахцIено лораяра министра заместитель.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЧАХКИЕВ Ювсап

КЕРДА СТИХАШ

КОММУНИСТКА

Дицлургдац из цIаккха
вайна,
Хала дена шоазткъе
шоллагIа шу.
Фашисташа, цIоз мо хьайна,
Бераш, кхалнах...
къиза боабаь шу.

Цар Хирная хIаьта лаьцар—
Цхьанне техар цунна
бIеха мотт.
Коммунисташ бувца йоахар.
Доккха Iазап цун дегIа
тIаотт.

— Тхоах шоай лаьш
дулургдац шуга.
Шоана могаргдац
тхо кхераде —
йоах цо палачашка кура, —
Вувцаргвац аз цхьаккха,
шоай хур де.
Йо! латт нанна йоацаш
гаьна,
Цунна тIера унзара бала гуш.
— Хьо ма елха, —
йист хул нана, —
Укх оакхараша коммунист
ювш.
Уж Бакура коммисараш,
Хаций хьона, дог ца хайташ
бейра.
Шаумян вя сога хьежаш,
Цо ший денал сога
кховдадир.
Пятигорска гаьна доацаш
Фашисташа турпал къиза
йийра, —
МоастагIчунна, гош ший
агаш,
Коммуниста денал
бIаргадайра.

* * *

ЕННАЧА ЕЗАЧОХ

Хьо дIаяхар,
кхы гургйоацаш,
Бала увза со вита,
Наб-са дайна бийсаш йоахаш,
ДIа-са керча алийта.

Хьа сурт-сибат цIаккха сона
Дагахьара дIадалац.
Гу хьо массаза йолаш къона
Хьо йицьенна ха агIац.

● *Белам а белхам а*

Дер-дайнарий «фусам»

Саг йоалае езаш саг вий шун ,хьамсара газет дешараш? Иштта, маьрс яхийта лаьрхIа а саг яц шун? Нагахьа из тайпа болх-моттиг шоай хуле, чехка сога хоам белаш! ВIалла хало а йоацаш, из гIулакх вIаштIехьдаккха йиш йолаш да!

Цу хьакъехьа ди - бийса а ца къовсаш, тIатеIIа «болх» беш я Наьсарен районе цхьан юртара радиоузел. Бакъдар аьлча, цу юрта цIи йоаккхаргьяц аз. ХIана аьлча, бакъахьа хетт сона дерр-ига «зоахалонаш» духхьал сайгара вIаштIехьа даьлча. Нагахьа, цу юрта цIи аз йоаккхе-м, тIаккха сога гIолла а доацаш, шоаш дIа ма-ухаргдий шо цига. Из сона хьашт дац.

Шоана-м, аз бегаш бу, аьнна хета тардала а мег. Бегаш бац шоана уж, цIена бакъдар да! Шоаш ца теше, цкъа со волча. хьадувла, тIаккха гуш хургда шоана, аз дувцар цIена бакъхилар.

Тхьовра аз ма аллара, цул аттагIа вIаштIехьадаккха йиш йолаш хIама дац-кх. Духхьала, телефонаца хьаде йиш йолаш да-кх из деррига а! Цхьаццабараша-м, шераш а дIакхухь, саг йоалае, е йо! маьре яхийта аьттув ца боалаш. ХIаьта, аз ювцача цу радиоузеле-м, телефона трубка хьаэцар мара кхы хало йоацаш хьавIаштIехьадоакхх из.

Тешаргдий шо цигарча мехкараша шоаш зоахалол хьадувц, аьлча? Шо теше а, ца теше а, иштта долаш дакх шоана из! Бе-башха а вац, саг йоалаяь хьо вале а, цIа дизза хьа бераш дале а, хьо дIайист хила ца везаш, шоаш хьадувц хьона деррига а. Духхьал хьо «раьза» хилар мара кхы дIахо хила хало а яц. Цул совгIа, шоаш хьа а аргда «кхоана» мацен мичахьен вIашагIкхета деза а. Вешта аьлча, шоаш ха а хоадаю, моттиг а белгалъю. Деррига вIаштIехьда хьона, хьа цIагIа телефон а яле, из болх беш а хуле.

Селла бIубенна дувцаргдацар из аз шуга, нагахьа из тайпа моттигаш сона сайна ниийсъяннаецаре. Хетаргахьа, нагахьа сайре дIа-м йодац, хIанз а «мехкараша соца телефонаца «зоахалол» па дувцаш. Из деррига а дIа миштa доладелар дувца аз шоана?

Цкъа цхьан сайран гургал техар са пIагIарча телефоно. Аз трубка хьаийцача кхалсага оаз яр хьахозаш хиннар.

— Муса, хьо вий из?

— Со ва, тIаккха хьо малий?

— Со мала я аз тIехьагIа дIааргда хьога. Хьона со ца йовзе а, сона хьо-м вовз. Дика хов хьа цIен-нана йолга а, из балха мичахьа я а, цул совгIа, хьа масса бер да а!

— Дика да-кх тIаккха, хIанз хьона согара эшар фуд, хIана техаяр Iа телефон?— хаттар дир аз цунга.

— Сона эшар яхий Iа? Из даьра да хьо воацаш со Iе ца ялар! Хьа цIен-моттиг сайна шаьра йовзашехьа, кхы дего ца а юташ етт аз ер телефон. Бокъала, аз дехар ду хьога, хьай вIалла вIаштIехьдале, кхоана Iуьйрийна 9 сахьат даьлча Назране главпочта йолча хьатIавола! ТIаккха со малий а ховргда хьона, хIаьта, чIоагIа хьоца къамаьл а дар са...

Со-м, дIаваха хила а мегар цига шоллагIча дийнахьа,нагахьа санна, цо телефон техача хана, доакъазала мо, тха шинне къамаьл шаьра дIа а хозаш, цIен нана сона уллув яьгIаецаре. Мичара, ког арабаккхийтарий сога шоллагIча дийнахьа а, е кхоалагIча дийнахьа а! Цул тIехьагIа кIира даьлча а се цхьаь аравала аьттув балазар, из уллув а йоацаш.

Тешаргдий шо, цул тIехьагIа бутт, ши бутт, кхо бутт, яхар мо ха яьлар, цIаккха ца хадаш, хIара сайрийна телефонаца соца цо уж «зоахалонаш» дувцаш. Кхы шийчох хIама а ца хиннa «тIапп» аьнна яйна дIаяьлар из. Иштта-м, атта калургйолаш тха цIагIара яр а мичай! Цудухьа дог а дилла, сеца хургъяр-кх из. Бакъда тха юртара хиила къонах цар хьийхача моттиге дIавахача, ше Iехаваьлга а хайна юхавенав. Са-м дика аьттув а баьннаб фусам-нана бахьан долаш.

Из-м, хIама а дац шоана, пул тIехьагIа хиннaчунга хьежача. ДIахо кхалнахаца доладелар «зоахалонаш». ХIанз дувца зоахалаш-м, кхы са гIулакх долаш а дацар. ХIана аьлча, хIанзара бараш-м, мехкарий бац, бизза «кIантий» ба. Царна а кхы бе башха дац къаенна йоккха саг из яле а, из духхьал шоашта дIахозаш яр кхалсага оаз хилча. Лоацца аьлча, цIаккха бIу а ца къожабеш, шоай телефон дIа мел йодача «зоахалонаш» дувцаргдолаш я-кх уж «бертий» а.

Хьамсара газет дешараш, из радиоузел «болх» беш йолча юрта аз цIи ца яккхарах оаш сох бехк ма-баккха. Цкъа-дале, аз лакхе дIа ма аьннадий шуга из сендухьа да. ШоззлагIа-дале, сога из «организаци» хьайовзийтараша дехар а даьдар, аз царна дош а деннадар, из «къайле» сагага дIахойтаргйоацаш, хIаьта кхозлагIа - дале, РУС кулгалхоша из царна «мегийтарг а дацар.

Со теш шоана, дукхагIчарна из малагIа юрт я а, из малагIа «организаци» я а ховш хиларах. ХIана аьлча, са яр санна цIагIа телефонаш йолаш кхы а дукха фусамаш ма йий. Цул совгIа, шеко йоацаш ала йиш йолаш а ва: цу радиоузлера «болхлоша» телефон чуйола цхьа фусам йитаяц йоккхача юрта соца санна уж шоай «зоахалонаш» ца дувцаш. Цудухьа дар-кх, цу радиоузла аз цIи ца яккхар а. Радиоузла аьлча а, дер—дайнарий «фусама» цIи.

М. МУХТАРОВ.

ХЬЕХАРХОШТЕИ ДЕШАРХОШТЕИ

«Мелодия» яхача Ерригсоюзни грампластинка фирмас арахец тайп - тайпара музыкальни жанрай записаш а кхыяраш а. Цо дикка новкъостал ду къаман школана. Школьни программага хьежжа звуковой дешара пособеш кийчъю. Дукха ха йоацаш «Мелодия» яхача фирмас арахийцай 8—10 классашта лаьрхIа гIалгIай литература фонохрестомати. Р. Чахкиевас уттаяьча пластинкаша таро хулийтаргья дешархошта гIалгIай литература а йоазонхой а бовза. Комплекта чу: 6 пластинка я — шишша: 8-чеи, 9-чеи, 10-чеи классашта лаьрхIа.

Пластинкаш юкъе а йоалаеш хьехархоша хьийха урокаш пайда боалаш а йицлургйоацаш а хургья.

Г. ХОБОТЬЕВ.

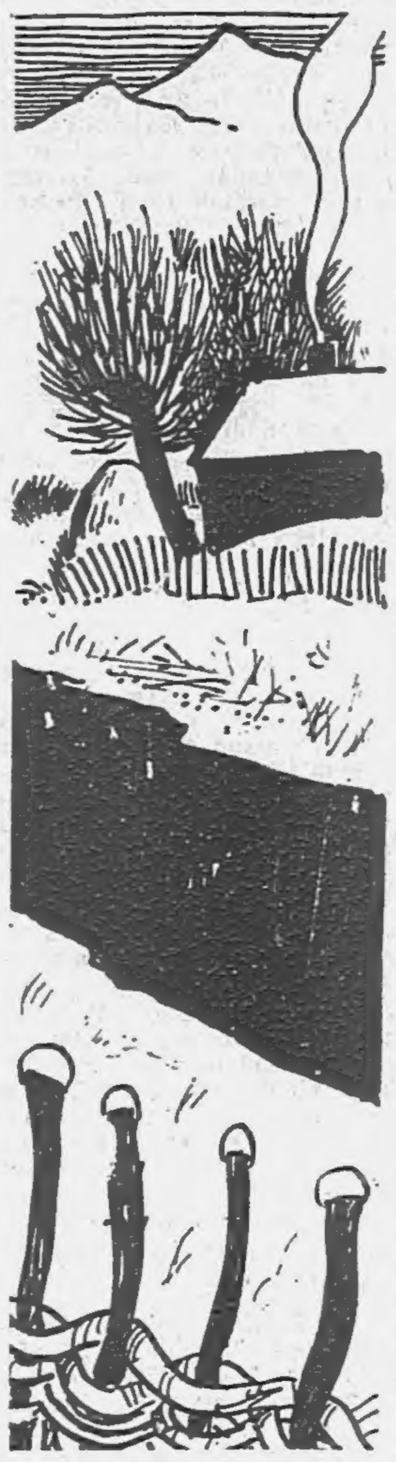

Юрта йисте.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА этюд.

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, йосачан а йоацаш хилеи фегара температура республике —3 +2, Грозне 0 —2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, ломма лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана —8, —13, дийнахьа —4 +1 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 ЯНВАРЬ
ШОАТТА
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Казански музыкальни училища духовой оркестр.
8.50 — «ЦIагIара академи.
9.20 — «Сага институт».
10.20 — «День поминовения» яхача документальни фильма премьера.
10.50 — Дунен халкъий кхоллам.
11.25 — «Социализма мехкашка».
11.55 — «Как мы отдыхаем» яха передача.
12.50 — «Останься с нами» яха наркоманена дарба а профилактика а яра проблемаех йола передача.
13.00 — «Союзни республикай киноискусство». Молдавски кино.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Хьайбай дунен тIа».
15.45 — «Сердце мое ларец, и положена была в него радость» яха Б. Шергина кхолламах йола передача.
16.50 — СССР халкъа артиста А. Папанова дакъа лоаца фильмаш. «Дон-Кихота бераш». (1965 шу).
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера программа».
19.05 — «Музыка в эфире» яха 31 декабре 1-ча программагIа хинна передача юхагойтар.
20.00 — «Новогодняя музыкальная ночь» яха 1-ча январе 2-ча программагIа хинна передача юхагойтар.
21.00 — «Ха».
21.40 — Телезрителa спутник.
21.55 — «Новогодняя музыкальная ночь» яхача передача дIахододар.
23.55 — «Монтаж» яха музыкальни телефельетон.
00.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуьйрийнара гимнастика.
8.15 — «Юрта сахьат».
9.15 — «Звучат, звучат канкляй» яха Вильнюсера передача.
10.00 — Нохч-ГIалгIай АССР вIашагIйолларга. «Грозный» яхеи «Живите долго» яхеи документальни фильмаш.
10.40 — «Мы веселы, счастливы, талантливы» яха субтитраш йола художественни фильм.
12.10 — Тха вернисаж. «Ветеран строе ва».
12.40 — «Шун письмашна хьежжа». Концерт (нохчий
13.10 — «Декабрьские вечера» яха телевизионни музыкальни абонемент. 1-ра передача.
14.20 — «Мама» яха берашта дола фильм.
15.45 — «Юрмала-89» яха советски эстрадни къонача иллиаларахой Ерригсоюзни телеконкурс. Конкурса Московски регионально этап.
18.15 — Къамаьл ду халкъа образоване болхлой Ерригсоюзни съезда делегаташа.
19.00 — НБА профессионалашта юкъера баскетболах йола США чемпионат. «Атланта Хоукс» — «Дейтройт Пистонс».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Къамашта юкъера гIулакхаш: исторически опыти проблемаши.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша хьоих. «Конотопская ведьма» лха И. Франко цIерагIча Украински Паччахьалкхеи академически театра фильм-спектакль.
23.15 — «Кердадараш».

15 ЯНВАРЬ
КIИРАНДИ
I ПРОГРАММА

8.00, 23.25 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «ХIана, сендухьа».
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — «Iуьйрийнара почта».
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Внимание!». Берашта йола передача.
14.00 — Музыкальни киоск.
14.30 — «УнахцIено».
15.20 — Дунен йоккхагIйола музей. Лувр. «Свет и слава, или Людовик XIV» яха II-гIа сери.
15.55 — «Ералаш» яхача журнала сакъердаме историеш.
16.25 — Эсамбаев Махьмуда театр.
17.00 — Юртара сахьат.
18.00 — «Дунен халкъашта панорама».
18.45 — «Добро пожаловать» яхеи «Медвежуть» яхеи мультфильмаш. «Сказки для Золушек» яхача документальни фильма премьера.
19.45 — «Тридцать три» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор» яха передача.
21.55 — Йицлургйоаца ашараш. М. Магомаев.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Свадьба» яха художественни фильм.
9.25 — «Где зимует лето?» яха документальни фильм.
9.45 — «Играй, гармонь» яха передача.
11.20 — «Сайи борзи» яха мультфильм.
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Поэзия без слов» яха документальни фильм.
13.00 — Хоккей. НХЛ чемпионат. «Питсбург Пингвинз» — «Лос-Анжелес Кингз».
15.00 — «Музыкальни картиннаш».
15.20 — Мультфильмаш: «Пиллен зунгати», «Ломи пхьагали», «Бертийи жан».
15.50 — Мартин Лютер Кинг ваь 60 дузаш. «Мартин Лютер Кинг». Документальни фильм. (ЮАР).
16.10 — «Юрмала-89» яха советски эстрадни къонача иллиаларахой Ерригсоюзни телеконкурс. Конкурса Московски регионально этап.
19.00 — «Эмиль Гилельс. Жизнь в музыке» яхача документальни фильма премьера.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Тхо зоопарке».
20.15 — «Ер шоана мог».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор» яха передача. (Сурдопереводаца).
21.55 — «ДоттагIий экран. «30 случаев майора Земана» яхача серецара «Татранская пастораль» яха художественни фильм. (ЧССР, 1978 шу).
23.10 — «Кердадараш».

16 ЯНВАРЬ
ОРШОТ
I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Сердце мое ларец, и положена была в него радость» яха йоазонхочун Б. Шергина кхолламах йола передача.
9.40 — «Тридцать три» яха художественни фильм.
10.35, 15.30, 18.00 — «Кердадараш».
11.05 — «Хьайбай дунен тIа».

* * *

15.45 — Эрсий халкъа иллеш дIалокх Акчарова Иринас.
16.00 — «Бокхийчарна дола ловзараш». Документальни фильм.
16.30 — «Мамина школа» яха передача.
17.00 — Берий сахьат. Французски мотт — берашта. Iа кхаьчад. «Дед Мороз и серый волк» яха мультфильм.
18.05 — «Афганистан: пути урегулирования» яха передача. Дакъалоац обозревателаша В. И. Любовцева, А. Е. Бовина, МГИМО сектора заведующе В. В. Басова.
18.35 — «Простаки» яха мультфильм.
18.45, 23.35 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ханахи сайхи». ЗИЛа ветеранацар С. П. Карандеевцар беседа.
19.30 — А. П. Чехова театр. «Иванов». М. Горьке цIерагIча СССР Московски художественни академически театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Фильм - спектакла дIахододар.
23.20 — «Прессаца вIашагIкхетар». Экономически реформа керда этапаш.
23.50 — «Снимаем финальный номер» яха Л. Сенчинас дакъалоаца концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуьйрийнара гимнастика.
8.15 — «По образцу и подобию» яха Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — А. С. Пушкин. «Евгений Онегин» Автора сурт. 8-гIа класс.
9.05 — Эрсий мотт.
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикеи вычислительни техникеи лардаш. Вычисленейи сурт диллареи алгоритмаш.
10.35, 11.35 — Истори. 5-гIа класс.
11.00 — Итальянски мотт.
12.00 — «Татранская пастораль» яха «30 случаев майора Земана» яхача серецара художественни фильм (ЧССР).
13.25, 23.30 — «Кердадараш».
13.30 — «Бокхий бараши бераши». «Поэзия без слов» яхеи «Школьная оперетта» яхеи документальни фильмаш.
14.20 — «Советски Союза гIулакх ду аз!»
17.40 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.45 — «Политически дешара система Iилма - методически Iалашо яр». Документальни фильм.
18.05 — «Граждански оборона: лакха кийчо хилийтара тIехьа».
18.15 — «Послание [illegible]» яха телефильм.
18.25 — «Нохч - ГIалгIайче»,
18.40 — Фильм-реклама.
18.45 — «Негатив». Критически журнал.
19.00 — Нохч - ГIалгIай АССР Гостелерадио. «Хьасташ». Нохч-ГIалгIай телевидене программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Зиги морхи». 1-ра дакъа.
20.15 — «Москвин против Москвиной» яха документальни фильм.
20.45 — Ашараш локх Казански музыкальни училища оркестро.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «С Новым годом!» яха передача. (1988 шера 31 декабре хинна праздничи программа юхагойтар).

РАДИО

14 ЯНВАРЬ, ШОАТТА

7.35 — 8.00 Передачай программа. Музыка. Юртара вахар (нохчий меттала). Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 8.45 Передачай программа. (гIалгIай меттала). Музыка. Республикански газетий обзор. Реклама.
10.40 Керда вахара тIехьа. Беседа (гIалгIай меттала).
11.00 Школьни глобус.
11.30 — 12.00 Шийчарна юкъера наьхабараш. 2-гIа передача.
12.30 Сатирически микрофон (гIалгIай меттала).
12.50 Уйла а болх а кердача тайпара бе (нохчий меттала).
13.05 — 13.15 Реклама.
15.15 — Шоатта ден саррахьа. В. Кузьмина, И. Юрьевас, П. Лещенкос, А. Бояновас дIалокх къаьна эрсий романсаш.
16.00 Боахама расчет — ускорене стимул.
16.15 — 17.00 «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 Музыкальни почта.

15 ЯНВАРЬ, КIИРАНДИ

7.15 — 7.40 Передачай программа. Музыка Республикански газетий обзор. Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 «Примите поздравления» яха передача.
11.20 — 12.00 Кагирхой хьаьшацIа.
15.15 — 15.30 Коммунисташ хьалха ба (гIалгIай меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 Дагестана ашараш
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

16 ЯНВАРЬ, ОРШОТ

7.45 — 8.00 Передачай программа. Юртара вахар (гIалгIай меттала). Хаоттам.
8.15 — 9.00 Передачай программа. Завод «Электроинструмент»: гIулакхаши проблемаши (гIалгIай меттала). Iуьйрийнара концерт.
9.15 — Къахьегама ресурсех эффективно пайда эца (нохчий меттала).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор (гIалгIай меттала).
9.45 — 10.00 Халкъа поэта С. Озиева Даьхенах йола стихаш (гIалгIай меттала).
15.30 — 15.45 «Кагирхойи хаи» (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 Нохч - ГIалгIай радио а телевидене а инструментальни ансамблеи солистийи концерт.
16.30 «Саги закони» яха радиожурнал (нохчий меттала).
16.50 — 17.00 Музыка.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.00 Хоамаш.

ХЬАМСАРА КИНОХЬАЖАРХОЙ!

Укх шера 16 январе денз Грознерча «Космос» яхача кинотеатре хьахьокхаш хургда **«ЛЮБОВЬ ВЫИГРЫВАЕТ»** яха керда шерра формат йола художественни фильм. Инде производство.

Сеансаш йоллалу 10 —13—16—19 сахьт даьлча.

Дувла кинотеатре кердача фильмага хьажа!

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА, 14 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 8.30. Машинаца аьхинга хIамаш яра курсаш. 8.40. Берий гитаристий кружок. 11.00. Теникий театр. 14.00. «Войди в мир музыки» яха киноклуб. 16.00. Халкъа драматически театр. 18.00. Балетни студи. 18.00. Литературни гостини. 19.00. «Импульс» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 11.00. Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа 125 шу дизара хетадаь «Катится голубой вагон» яха берий цIей. 14.00. «Гражданин хилар» яха университет. «Гражданские правовые взаимоотношения» яха лекци. 15.30. «Малышок» яха клуб. 18.00. «УнахцIено» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 10.00, 16.00. Видеотека. 11.00. «Пионер» яха клуб. 16.00. Дискотека.

Химикий ДК. 13.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 16.00. «Лидер» яха спортклуб. 17.00. Вай ханарча халхара ансамбль. 17.00. Камерни хор. 19.00. «СелаIад» яха халхара халкъа коллектив. 19.00. «Музыкальни калейдоскоп» яха видеодискотека.

Просвещене болхлой ЦIа. 9.00. «Рукодельница» яха клуб. 16.00. Гитаристий ансамбль. 17.00. «Хозяюшка» яха клуб.

«Красный молот» завода ДК. 9.00—21.00. Видеосалон. 15.00. «Вай беш» яха клуб. 17.00. Английски мотт Iомабу вай.

Пролетбата цIерагIа ДК. 12.00. Духови оркестр. 13.00. Кагирхой цIей. 13.00. «Веселые ребята» яха игротека. 13.30. «Юный пожарник» яха клуб. 16.00. Вокально-инструментальни ансамбль. 19.00. «Для тех, кому за 30» яха сайре.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00. «Белая ладья» яха шахматни клуб. 11.30. «Малыш» яха вокальни группа. 18.00. «Ромашка» яха берий вокальни группа.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 17.00. «Белая ладья» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода спорта Дворец. 18.00. 1-ча лиге СССР чемпионате дакъа лаца бокъо яккхара тIехьара маIача наьха командашта юкъера волейболагIа йола зональни яхьаш. «Автомобилист» (Грозный) — Чебоксары яхача города команда.

КIИРАНДИ, 15 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 8.30. «Роспинка» яха халхара ансамбль. 8.40. Машинаца аьхинга хIамаш яра курсаш. 9.00. Балетни студи. 10.00. «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 12.00. Бальнии дискои халхарий школа. 13.00. «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 19.00. «Для тех, кому за 30» яха салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК. 9.00. Технически кхоллама кружок. 14.00. Ло баккхареи хIамаш тегареи курсаш. 14.00. «Юный краевед» яха клуб. «Къулбаседа Кавказа бежарашхарча республикай дезале» яха беседа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 9.00. «Умелые руки» яха клуб. 10.00. «УнахцIено» яха клуб. 10.00, 16.00. Видеотека. 12.00. «Мультик» яха клуб. 16.00. Дискотека.

Химикий ДК. 9.00. «Ритмы детства» яха халхара берий коллектив. 9.00. «Лидер» яха спортклуб. 10.30. «Ровесник» яха мукъача ден клуб. «Путешествие в страну сказок» яха викторина. 19.00. «Музыкальни калейдоскоп» яха видеодискотека.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. ХIамаш тега Iомадалар. 14.00. Хореографически кружок. 18.00. Кагирхой халкъа театра спектакль. Л. Филатов. «Про Федота-стрельца, удалого молодца».

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Видеосалон. 9.00. Ло баккхеи хIамаш тегеи Iомадалар. 10.00. Гитара лакха Iомадалар. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 13.00. «Кружевница» яха клуб. 14.00. Вокальни кружок. 18.00. «Глобус» яха дискоклуб.

Пролетбата цIерагIа ДК. 11.00. Гитара лакха Iомадалар. 12.00. Духовни оркестр. 13.00. «Теремок» яха киноклуб. 14.00. «Умелые руки» яха клуб. 19.00. Дискотека.

Филофонистий клуб (Пушкина ул., 6). 10.30. Грамзаписий коллекционерий вIашагIкхетар.

М. Горьке цIерагIа клуб. 11.00. Гитара лакха Iомадалар. 14.00. «Сабарде Iа!» яха берий кинотеатр. 14.00. «Непоседы» яха халхара коллектив. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 15.00. «Фаьлгий дунен тIа» яха киноклуб.

«Красный молот» завода спорта Доверец. 11.00. 1-ча лиге СССР чемпионате дакъа лаца бокъо яккхара тIехьара маIача наьха командашта юкъера волейболагIа йола зональни яхьаш. «Автомобилист» (Грозный) — Чебоксары яхача города команда.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий; партийни вахара — 2-53-12, промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05013. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 210.